Daujėnų pilkapynas

Mykolas Michelbertas
Vilniaus universitetas

Pilkapyno topografinė padėtis ir tyrinėjimų istorija. Šiaurės Rytų Lietuvoje, buvusioje sėlių genčių teritorijoje, yra žinoma nedaug archeologijos paminklų. Vienas jų – Daujėnų pilkapynas (Pāsvalio r.), kuris buvo tyrinėtas 1970 m. Deja, šio pilkapyno jau nebėra. Jis atsidūrė žvyro karjero teritorijoje ir pilkapyno likučiai buvo sunaikinti. Dėl šios priežasties yra labai svarbu paskelbti Daujėnų pilkapyno tyrimų medžiagą, aptarti jos reikšmę sėlių žemės materialinei ir dvasinei kultūrai pažinti.

Daujėnų pilkapynas XX a. pirmosios pusės archeologinėje literatūroje nėra minimas. 1969 m. pilkapyne lankėsi tuomečio Mokslų akademijos Istorijos instituto žvalgomoji archeologinė ekspedicija. Buvo konstatuota, kad prie likusios pilkapyno dalies artėja žvyro karjeras, kad pilkapiams gresia sunykimas. Šis žvyro karjeras buvo vienintelis tuomečiame Pāsvalio rajone ir buvo numatyta jį išplėsti. Teko gelbėti šią pilkapyno dalį nuo sunaikinimo – ištirti likusius pilkapius.

Daujėnų pilkapyną 1970 m. birželio 25–liepos 23 d. tyrinėjo anuomečio Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto archeologinė ekspedicija, vadovaujama šių eilučių autoriaus. Atvykus į tyrimų vietą, buvo sudaryta Daujėnų pilkapyno situacijos schema (1 pav.). Paaiškėjo, kad pilkapynas buvo apie 500–600 m į pietryčius nuo Daujėnų miestelio, 199,5 m atstumu į pietryčius nuo dabartinių kapinių pietrytinio kampo. Pilkapynas buvo įrengtas neaukštoje kalvoje, nuolaidėjančioje pietų kryptimi.

Du šimtus metrų į pietvakarius nuo labiausiai į pietus esančio pilkapio buvo Vinco Drobulio sodyba. Pro pat pilkapius (10 m į pietus nuo pietinio pilkapio) tuo metu ėjo lauko keliukas. Šiaurinėje ir šiaurės rytinėje pilkapyno dalyje buvo žvyro karjeras. Kaip pasakojo anuomečio Daujėnų kolūkio pirmininkas, du pilkapiai buvę užversti didinant žvyro karjero ribas.

Iš viso Daujėnų pilkapyne buvo keturi daugiau ar mažiau neblogai išlikę pilkapiai ir dar vieno pilkapio liekanos. Pastarojo pilkapio sampilo jau nebuvo, buvo likę tik kai kurie vainiko akmenys, o ir tie išvartyti ariant lauką. Dėl tos priežasties ir kitų pilkapių sampilai buvo nukentėję, šiek tiek nuskleisti. Beveik visuose pilkapiuose buvo matyti perkasimo žymės. Kai kurie daujėniškiai pasakojo, kad, būdami paaugliai, jie kasinėjo pilkapyne, tačiau nieko, išskyrus žmonių kaulus, nerado.

Situacijos schemoje (1 pav.) atskiri pilkapiai buvo pažymėti taip: I numeriu buvo pažymėtas labiausiai į vakarus esantis pilkapis, jo sampilo dydis – 9 × 10 m. II pilkapis buvo 23 m į ŠR 75° kryptimi nuo I pilkapio (čia ir toliau nurodytas atstumas tarp pilkapių sampilų pakraščių). II pilkapio sampilo dydis – 8 × 7 m. III pilkapis nuo I pilkapio buvo per 26,5 m į PR 165° kryptimi. III pilkapio atstumas nuo II pilkapio – 43,5 m į PV 220° kryptimi. III pilkapio sampilo dydis – 9 × 10 m. IV pilkapis buvo per 1 m į PR 150° kryptimi nuo III pilkapio.

Straipsnis „Versmės“ leidyklai įteiktas 2011 11 11, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2012 03 12, pirmą kartą paskelbtas 2012 07 16 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799, visatekstėje svetainėje www.llt.lt.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

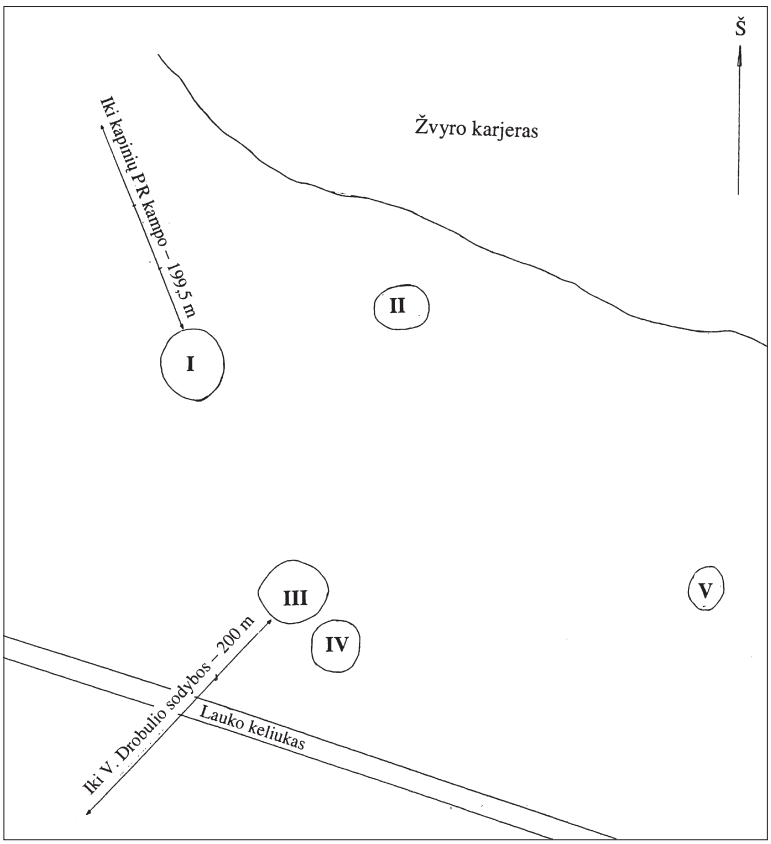

1 pav. Daujėnų pilkapyno situacijos planas

IV pilkapio sampilo dydis – 8 × 9 m. V labai apardytas pilkapis buvo per 53 m į rytus nuo III pilkapio. V pilkapio sampilo dydis galėjo būti apie 5 × 6 m.

1970 m. tyrinėjimų metu buvo kasinėti visi penki Daujėnų pilkapiai. Juose buvo rasti 22 senojo geležies amžiaus antrosios pusės ir viduriniojo geležies amžiaus pradžios kapai, surasta per 40 to laikotarpio dirbinių.

Tyrimų metu buvo sudaryti atskirų pilkapių planai (M 1:20), geriau išlikusių kapų planai (M 1:10 arba 1:5). Atskiri pilkapiai ir kapai buvo fotografuojami. Planus sudarė ir fotografavo M. Michelbertas. Kasinėjimuose dalyvavo anuomečio Pedagoginio instituto dalis istorijos ir istorijos-pedagogikos specialybės I kurso studentų, kurie čia atliko kraštotyrinę archeologinę praktiką.[1] Tyrimų metu surasti archeologiniai daiktai buvo perduoti anuomečiam Istorijos ir etnografijos muziejui Vilniuje (dabartinis Lietuvos nacionalinis muziejus)[2], tyrimų ataskaita, planai, fotonegatyvai – Mokslų akademijos Istorijos institutui (dabartinis Lietuvos istorijos institutas).

Iki šiol Daujėnų pilkapyno tyrinėjimų medžiaga paskelbta tik iš dalies. Mokslinėje spaudoje yra publikuoti du trumpi šių eilučių autoriaus informacinio pobūdžio straipsniai[3], paskelbti duo-

[1] Nuoširdus ačiū visiems ekspedicijos dalyviams, padėjusiems ištirti šį archeologijos paminklą. (*Straipsnio autoriaus padėka.)*

[2] *Lietuvos nacionalinis muziejus,* Archeologijos skyrius, inv. Nr. AR 505:1-41.

[3] Михельбертас М. Исследования курганов в Северной Литве, *Археологические открытия 1970 года,* Москва, 1971, с. 320–321; Michelbertas M. Daujėnų pilkapių (Pasvalio r.) tyrinėjimai 1970 m., *Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1970 ir 1971 metais,* Vilnius, 1972, p. 28–32.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

menys apie IV pilkapio turtingą moters kapą Nr. 3.[4] Daujėnų pilkapynas minimas autoriaus darbuose apie senąjį geležies amžių[5], romėniškus importinius daiktus Lietuvoje.[6] Platesnis apibendrinamojo pobūdžio straipsnis paskelbtas leidinyje „Daujėnai“, kuriame pateikti duomenys apie pilkapius, kapus ir jų įkapes.[7] Deja, pastarajame straipsnyje pateikta labai mažai iliustracinės medžiagos. Dar vienas šių eilučių autoriaus sugrįžimas prie Daujėnų pilkapyno medžiagos – straipsnis apie sėlių genčių laidoseną, kuriame pirmą kartą paskelbti kelių kapų planai, nuotraukos, pilkapių sampilų ir akmenų vainikų nuotraukos, plačiau aptartos kai kurios laidosenos detalės.[8]

Daujėnų pilkapynas ir kai kurie jame rasti daiktai minimi Lietuvos archeologijos atlase[9], kitų autorių straipsniuose.[10] Daujėnų pilkapyno medžiaga panaudota ir kraštotyrinio pobūdžio darbe.[11]

Šio straipsnio tikslas yra paskelbti visą Daujėnų pilkapyno tyrimų medžiagą, pateikiant atskirų pilkapių ir kapų detalius aprašymus, planus ir nuotraukas, aptariant kapų įkapes platesniame Lietuvos ir baltų archeologijos kontekste. Daugiau dėmesio skirta ir Daujėnų bendruomenės, palikusios šį laidojimo paminklą, žmonėms.

Pirmojoje straipsnio dalyje aptariami pilkapiai ir juose aptikti kapai, antrojoje – radiniai (įkapės), trečioji skirta apibendrinimams ir išvadoms. Straipsnyje pateikti visų Daujėnų pilkapiuose aptiktų daiktų piešiniai, kurių autorė yra Vilniaus universiteto Archeologijos katedros dailininkė Izolda Maciukaitė.

Pilkapiai ir kapai

Dėl pilkapių nevienodo dydžio, jų sampilų būklės tyrimo metodika buvo šiek tiek skirtinga. I ir III pilkapyje buvo paliktos po dvi 0,5 m pločio kontrolinės juostos. Viena juosta buvo matuojama pietų–šiaurės kryptimi (žymima skaičiais), kita – rytų–vakarų kryptimi (žymima raidėmis). II ir IV pilkapiuose palikta po vieną kontrolinę juostą, matuotą rytų–vakarų kryptimi (žymėtos raidėmis). V pilkapio buvusio sampilo vietoje buvo matuota perkasa. Kontrolinės juostos kartu buvo ir sampilų pjūviai. Kapų ir radinių gylis buvo žymimas nuo kontrolinių juostų viršaus, t. y. nuo buvusio sampilo viršaus. Tyrinėjimų metu dažniausiai buvo kasamos kelios sampilų dalys arba jų pusės.

Tyrinėti pradėta nuo I pilkapio.

[4] Michelbertas M. V m. e. a. Daujėnų apgalvis, *Istorija*, Vilnius, 1972, t. XIII(1), p. 121–131.

[5] Michelbertas M. *Senasis geležies amžius Lietuvoje (I–IV a.)*, Vilnius, 1986, p. 55–59 ir kt., pav.; 21:1, 57:4.

[6] Michelbertas M. Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum, Litauen, Vilnius, 2001, p. 49.

[7] Michelbertas M. Daujėnų pilkapiai, *Daujėnai*, Vilnius, 2004, p. 50–65.

[8] Михельбертас М. Погребальный обряд селов по данным исследований курганных могильников Северо–восточной Литвы, *Pētijumi sēļu senatnē. Rakstu krajums*, 2006, Nr. 11, p. 41–52.

[9] *Lietuvos TSR archeologijos atlasas.* I–XIII a. pilkapynai ir senkapiai, Vilnius, 1977, p. 31, Nr. 91; *Lietuvos TSR archeologijos atlasas. I–XIII a. radiniai*, Vilnius, 1978, kn. 4, p. 15, 110, 114, 132.

[10] Vaškevičiūtė I. *IV–XI a. įvijiniai apgalviai, Lietuvos archeologija,* Vilnius, t. 8, 1992, p. 129; Tautavičius A. *Vidurinis geležies amžius Lietuvoje (V–IX a.),* Vilnius, 1996, p. 168, 174, 186, 248; Jovaiša E. Senasis geležies amžius: paminklai ir kultūros, *Istorija*, Vilnius, 1997, XXXVI, p. 59; Malonaitis A. Siauraašmeniai pentiniai kirviai Lietuvoje (tyrinėjimų metmenys), *Istorija*, Vilnius, 1997, t. XXXV, p. 76, il. 7–9; Volkaitė-Kulikauskienė R. *Senovės lietuvių drabužiai ir jų papuošalai,* Vilnius, 1997, p. 33, 36; Simniškytė A. Roman Period Metal Half-moon Shaped Pendants with Knobs in Eastern Baltic Region, *Archaeologia Baltica,* Vilnius, 2002, t. 5, p. 96, 103; Sēli un Sēlija, *Selonians and Selonia*, Rīga, 2005, p. 21; Sėliai, *The Selonians,* Vilnius, 2007, p. 9–10, 22–24, 260.

[11] Vyčas K. Čia gyveno sėliai, *Daujėnai*, Vilnius, 1997, p. 10–34.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

I pilkapis

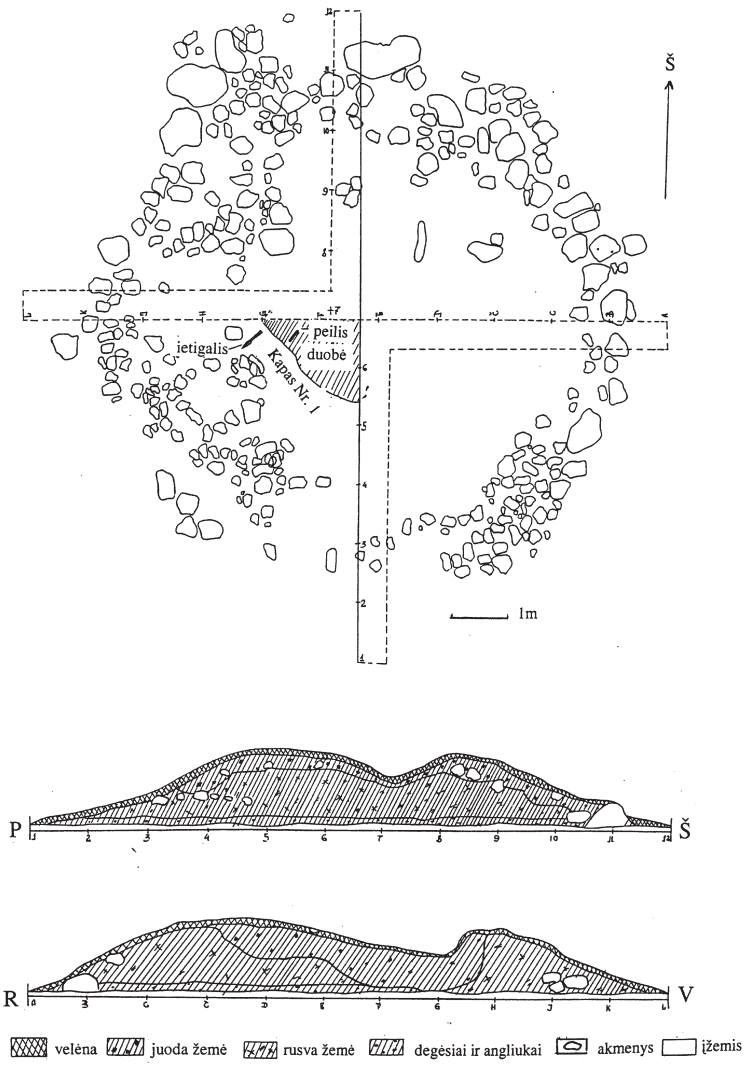

2 pav. I pilkapio planas

Kaip minėta, šio pilkapio sampilo dydis buvo 9 × 10 m. Sampilo aukštis iš šiaurės ir šiaurės rytų buvo 1,3–1,35 m. Kai kur sampilo pakraščiuose buvo matyti vainiko akmenys.

I pilkapis buvo apardytas – iškasinėtas duobėmis. Pietvakarinėje pilkapio dalyje, beveik pilkapio centre, buvo iškasta 90 cm gylio duobė. Jos plotis – 1,2 m, ilgis – 2 m. Kita duobė buvo sampilo pietrytinėje dalyje. Jos dydis – 0,9 × 1 m, gylis – 0,5 m. Šios duobės buvo iškastos vietinių gyventojų, kurie čia rado žmonių kaulų.

Pilkapis buvo supiltas iš aplinkinės žemės – smėlio, maišyto su moliu.

Pilkapio kontrolinėse juostose (pietų–šiaurės ir rytų–vakarų pjūviai) buvo pastebėta keletas sluoksnių. Viršutinį iki 10 cm storio sluoksnį sudarė velėna. Po ja iki 1–1,05 m gylio sampile buvo rusva maišyta žemė – smėlis su moliu. Vietomis žemė buvo tamsesnė, maišyta su juodžemiu. Tai buvusių perkasimų,

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

duobių žymės, 1–1,05 m gylyje sampilo centre buvo apie 10 cm storio sluoksnis su degėsiais – pilkapio pagrindas. Giliau buvo įžemis – nejudinta žemė. Tiek viename, tiek kitame pjūvyje įvairiame gylyje buvo matyti skirtingų dydžių akmenys, kurie buvo sumesti į sampilą.

Nuėmus kontrolines juostas, paaiškėjo akmenų vainiko dydis (2 pav.). Vainikas buvo ne visai taisyklingo apskritimo formos. Vidinėje pusėje jo dydis pietų–šiaurės kryptimi buvo 7,7 m, išorinėje pusėje – 8,6 m, rytų–vakarų kryptimi dydis vidinėje pusėje – 7,9 m, išorinėje pusėje – 8,7 m. Stambiausi vainiko akmenys buvo šiaurinėje pusėje. Jų dydis – 70 × 100 cm, 50 × 60 cm, 60 × 70 cm, 45 × 45 cm, 40 × 50 cm. Stambesnių akmenų buvo ir kitose vainiko dalyse. Už stambių išorinių vainiko akmenų, jo vidinėje pusėje buvo daug smulkesnių akmenų, kurie kai kuriose sampilo vietose sudarė savotiškus grindinius, sukrautus ant pilkapio pagrindo. Taip šiaurės vakarinėje sampilo dalyje, vainiko vidinėje pusėje buvo per 60 įvairaus dydžio (40 × 45 cm, 30 × 35 cm, 10 × 10 cm, 10 × 15 cm, 20 × 35 cm ir pan.) akmenų. Panašus grindinys buvo ir sampilo pietvakarinėje dalyje, kur vainiko vidinėje pusėje buvo apie 70 mažesnių (5 × 5 cm, 5 × 10 cm, 10 × 10 cm, 15 × 20 cm ir pan.) akmenų. Vainiko vidinėje pusėje, sampilo pietrytinėje dalyje taip pat aptikta apie 50 smulkesnių akmenų. Taigi visose pilkapio dalyse akmenų vainiko vidinėje pusėje buvo smulkesni akmenys, kuriais buvo užmesti sampilo pakraščiai.

Iš viso šio pilkapio akmenų vainikui ir pakraščiams užmesti buvo panaudota apie 280 akmenų.

Iškasus pilkapį, paaiškėjo jo vidaus struktūra. Atrodo, kad prieš supilant pilkapį jam skirta vieta buvo išlyginta ir pabarstyta smulkiais angliukais. Akmenų vainikas buvo krautas ant pilkapio pagrindo.

Kapas Nr. 1. Pilkapio pietvakarinėje dalyje 50 cm gylyje atsidengė suardyto kapo liekanos. Iš mirusiojo griaučių buvo išlikęs tik kaukolės viršugalvis ir keli smulkesnių kaulų fragmentai.

Į pietus nuo viršugalvio kaulo per 12 cm nuo jo rastas nedidelis geležinis įmovinis ietigalis (3:1 pav.). Jo ilgis – 12 cm, įmovos ilgis – 4,5 cm. Ietigalis gulėjo smaigaliu atsuktas į pietvakarius.

Sprendžiant pagal likusių kaulų ir ietigalio padėtį, mirusysis vyras buvo palaidotas galva į pietvakarius.

Atsitiktiniai radiniai. Sampilo vakarinėje pusėje, į šiaurės vakarus nuo kapo liekanų, 20 cm gylyje aptiktas geležinis įmovinis ietigalis profiliuota plunksna (3:3 pav.). Jo ilgis – 29 cm, įmovos ilgis – 12,5 cm, plunksnos plotis plačiausioje vietoje – 4,2 cm. Kiek giliau netoli ietigalio buvo rasti kaukolės kaulų fragmentai. Kaulai buvo išjudinti ir, matyt, kartu su ietigaliu išmesti su žemėmis iš sampilo centre iškastos duobės. Dar keletas iš duobės išmestų kaukolės kaulų

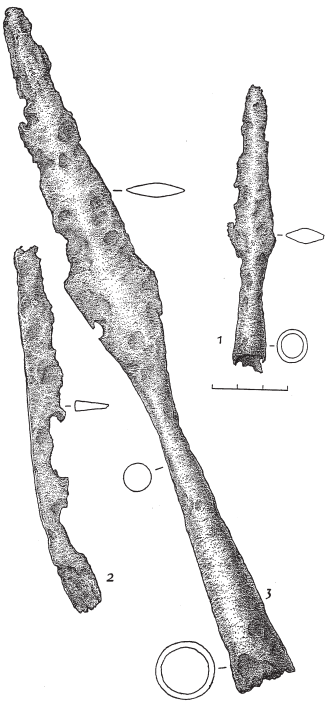

3 pav. I pilkapis. Kapas Nr. 1. 1 – įmovinis ietigalis. Atsitiktiniai radiniai. 2 – peilis, 3 – įmovinis ietigalis

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

fragmentų aptikta 40 cm gylyje. Sampilo pietvakarinėje dalyje 70 cm gylyje iškastos duobės plote rastas geležinis peilis tiesia nugarėle, nulaužtais galais (3:2 pav.). Jo ilgis – 14,5 cm.

Galimas daiktas, kad atsitiktinai surasti ietigalis ir peilis priklausė kapui Nr. 1. Visų I pilkapyje rastų daiktų chronologija – V a.

II pilkapis

Šis pilkapis turėjo žemą sampilą ir nuartus pakraščius (4 pav.). Vos keliose sampilo vietose kyšojo vainiko akmenys. Daugelyje sampilo vietų matėsi iškastos duobės. Ant šio pilkapio viršaus iš lauko buldozeriu buvo užstumtas didžiulis akmuo, skilęs į dvi dalis. Jį prieš kasinėjimus teko nuo sampilo nuridenti.

II pilkapio sampilo aukštis iš rytų pusės buvo 0,8 m, iš vakarų pusės – 0,75 m.

Iškasus pilkapį, kontrolinėje juostoje rytų–vakarų pjūvyje buvo matyti tokie sluoksniai (5 pav.). Po viršutiniu 5–10 cm storio velėnos sluoksniu buvo 15–20 cm storio juodos ariamosios žemės sluoksnis. Po juo iki 0,5 m gylio pilkapio centre buvo rusva maišyta žemė – smėlis su molio priemaiša. 0,5 m gylyje nuo sampilo viršaus pilkapio centre buvo pasiektas pagrindas, išbarstytas angliukų ir degėsių sluoksneliu. 0,6 m gylyje pilkapio centre ir apie 0,3–0,4 m gylyje sampilo pakraščiuose jau buvo įžemis.

Buvo matyti, kad pilkapio sampilas buvo apardytas ariant lauką. Tą rodo ariamosios žemės sluoksnis sampilo paviršiuje.

Iškasus pilkapį, paaiškėjo apytikris akmenų vainiko dydis. Rytų–vakarų kryptimi akmenų vainikas išorinėje pusėje buvo 7,6 m skersmens, vidinėje pusėje – 6,6 m. Pietų–šiaurės kryptimi tikslesnio akmenų vainiko skersmens nepasisekė nustatyti, nes buvo išlikę ne visi vainiko akmenys. Apytikris skersmuo išorinėje pusėje buvo 6,3 m, vidinėje pusėje – 5,6 m. Atrodo, kad akmenų vainikas buvo ne visai taisyklingo apskritimo formos.

4 pav. II pilkapis prieš tyrinėjimus iš pietų pusės. Už pilkapio matyti sustumtų žemių krūvos – žvyrduobės pakraštys

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

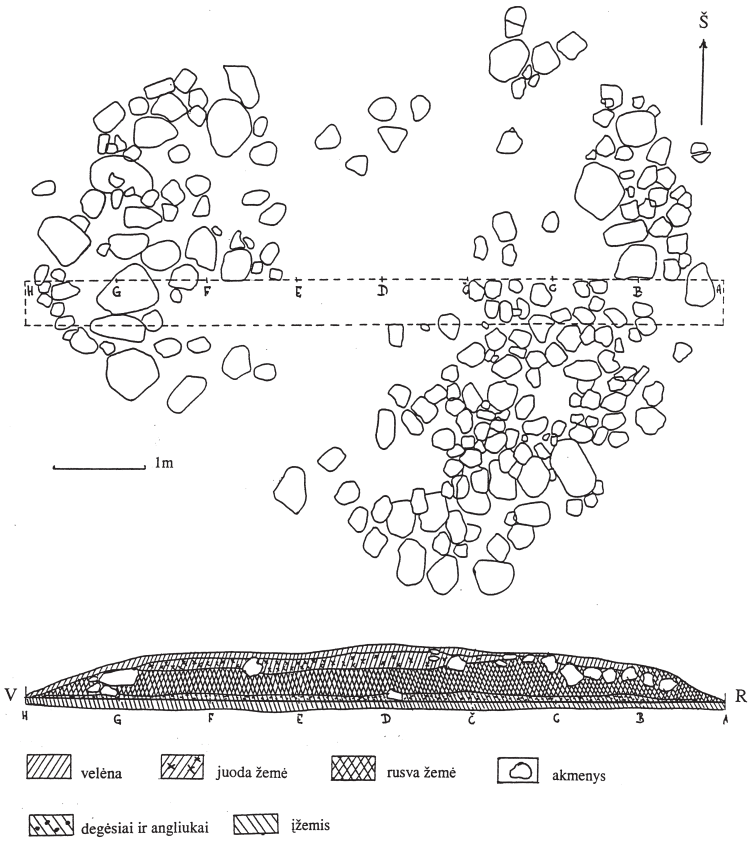

5 pav. II pilkapio planas

II pilkapis buvo įrengtas kitaip negu kiti Daujėnų pilkapiai. Tarp akmenų vainiko sampile buvo akmenų grindinys apie 30–35 cm aukščiau pilkapio pagrindo (6 pav.). Vainiko akmenys buvo stambesni (dydis – 55 × 60 cm, 40 × 55 cm, 40 × 45 cm, 40 × 65 cm, 55 × 60 cm ir pan.), grindinio – mažesni (dydis – 20 × 25 cm, 25 × 30 cm, 10 × 15 cm, 15 × 15 cm, 15 × 20 cm ir pan.). Iš viso dar buvo likę apie 210 vainiko ir grindinio akmenų.

6 pav. Atidengtas II pilkapio akmenų vainikas ir grindinys. Vaizdas iš šiaurės pusės

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Grindinys buvo geriau išlikęs sampilo pietrytiniame ir šiaurės vakariniame pakraštyje. Grindinys labiausiai nukentėjo ariant lauką, nes jis buvo vos 10–15 cm gylyje nuo tyrimų metu buvusio sampilo viršaus.

Baigiant kasinėjimo darbus šiame pilkapyje, kai kuriose jo vietose buvo nuimti akmenys, ypač buvę vidinėje vainiko pusėje. Po kai kuriais akmenimis aptikta smulkių angliukų, degėsių, pelenų sluoksnelių.

II pilkapyje kapų, pavienių archeologinių daiktų nebuvo rasta.

III pilkapis

Šis pilkapis buvo vienas didžiausių Daujėnų pilkapyne (7 pav.). Jo sampilo aukštis iš pietvakarių pusės (nuo nuolaidėjančios kalvos šlaito) buvo 1,45 m, iš šiaurės rytų pusės – 1,3 cm. Pilkapio sampilas buvo kiek ištęsto apskritimo formos. Jo dydis – 10 × 11 cm.

Ir šiame pilkapyje buvo matyti ankstyvesnių perkasimų žymės. Taip kv. F, G 4–5 buvusi iškasta apie 1,4 m skersmens duobė. Jos gylis tyrinėjimų metu dar buvo apie 40 cm. Kai kur III pilkapio sampilo pakraščiuose buvo matyti vainiko akmenys.

Nuimant velėną pilkapio šiaurės vakarinėje dalyje, buvo rasti žmogaus kaukolės viršugalvio kaulai, sutrupėję į smulkius fragmentus. Jie buvo išmėtyti keliose vietose.

Pilkapis buvo supiltas iš aplinkinės žemės – smėlio su didele molio priemaiša.

Iškasus pilkapį, kontrolinėse juostose buvo matyti tokie sluoksniai (8 pav.). Pietų–šiaurės pjūvyje viršutinį 10 cm storio sluoksnį sudarė velėna. Po juo buvo rusvos žemės sluoksnis – smėlis su didele molio priemaiša. Pastarasis sluoksnis pilkapio centre buvo iki 0,9 m gylio. Po šiuo sluoksniu buvo 5–10 cm storio degėsių ir angliukų sluoksnis – pilkapio pagrindas. 1 m gylyje pilkapio centre buvo pasiektas įžemis. Pilkapio pakraščiuose visi minėti sluoksniai buvo plonesni. Pvz., ties kv. Č įžemis buvo pasiektas jau 60 cm gylyje. Tokie pat sluoksniai buvo matyti ir pilkapio rytų–vakarų pjūvyje.

Iškasus pilkapį, paaiškėjo jo akmenų vainiko dydis. Šis vainikas išorinėje pusėje pietų–šiaurės kryptimi buvo 9 m, vidinėje pusėje – 7,8 m skersmens. Rytų–

7 pav. III pilkapis prieš tyrinėjimus iš pietryčių

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

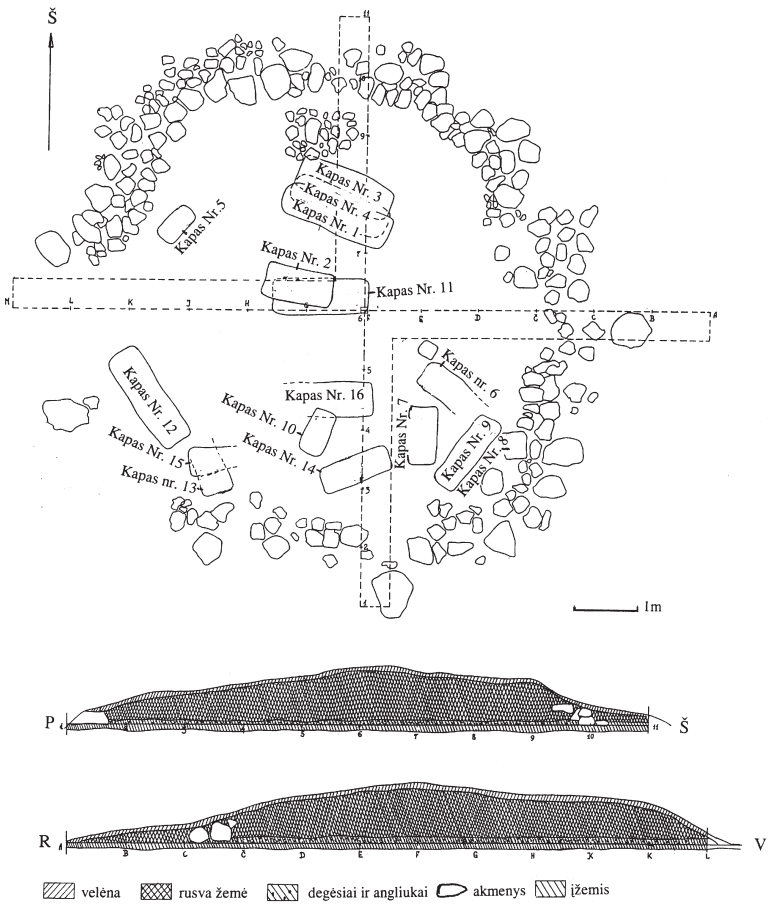

8 pav. III pilkapio planas

vakarų kryptimi išorinėje pusėje vainikas buvo 9,2 m, vidinėje – 8,7 m skersmens. Akmenų vainikas buvo ne visai taisyklingo apskritimo formos (9 pav.).

Vainiko statybai buvo panaudota apie 210 akmenų. Šiek tiek blogiau vainikas buvo išlikęs tik pilkapio pietvakarinėje dalyje. Vainikui naudoti įvairaus dydžio

9 pav. III pilkapio akmenų vainikas

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

akmenys. Didžiausi jų buvo 40 × 45 cm, 50 × 60 cm, 40 ×55 cm, 40 × 60 cm, 40 × 40 cm, 40 × 50 cm, 60 × 70 cm ir pan. dydžio, mažesni – 20 × 25 cm, 15 × 20 cm, 25 × 25 cm, 30 × 35 cm, 25 × 30 cm ir pan. dydžio, mažiausi – 10 × 10 cm, 10 × 15 cm, 5 × 5 cm, 6 × 7 cm ir pan.

Vietomis vainikas buvo kelių aukštų, kai stambesni akmenys buvo sudėti apačioje, mažesni – viršuje. Ir šiame pilkapyje akmenų buvo vainiko vidinėje pusėje, t. y. sampilo pakraščiai buvo apmesti akmenimis.

Kv. F, G 8–9 vainiko vidinėje pusėje buvo atidengtas savotiškas akmenų grindinėlis. Jis buvo apie 15–20 cm gylyje nuo sampilo viršaus. Grindinėlio dydis – 0,9 × 0,9 m. Jam buvo panaudota apie 20 akmenų, kurių dydis 25 × 40 cm, 25 × 25 cm, 20 × 25 cm, 18 × 20 cm, 5 × 10 cm, 5 × 5 cm ir pan.

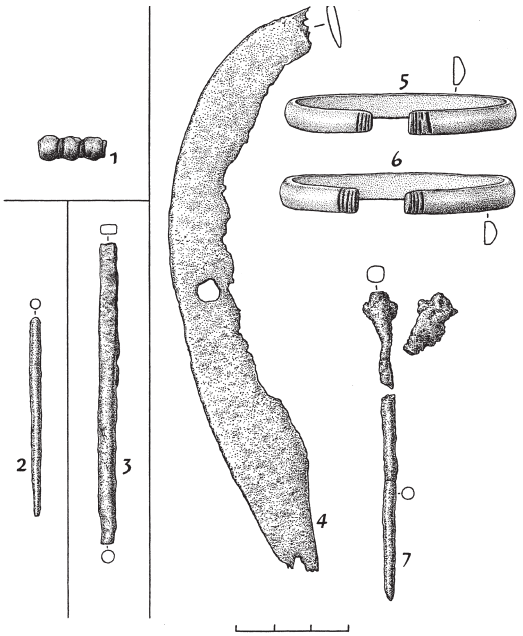

10 pav. III pilkapis. Kapas Nr. 1. 1 – karolis. Kapas Nr. 2. 4 – pjautuvas, 5, 6 – pusiau apskrito pjūvio apyrankės, 7 – smeigtuko fragmentas. Kapas Nr. 5. 3 – ylos fragmentas. Kapas Nr. 7. 2 – smeigtuko fragmentas. 1 – stiklas, 2, 3, 4, 7 – geležis, 5, 6 – žalvaris

Atrodo, kad prieš supilant pilkapį jam skirta vieta buvusi išlyginta. Pietinėje pilkapio pusėje kalvos šlaitas kiek žemesnis, tačiau akmenų vainikas buvo tokiame pat lygyje kaip ir šiaurinėje pusėje.

III pilkapyje aptikta 16 griautinių kapų, kurių didelė dalis buvo su įkapėmis.

Kapas Nr. 1. Sampilo šiaurinėje dalyje 30 cm gylyje buvo atidengta dalis mirusiojo griaučių. Jie buvo apardyti. Kaukolė nevisiškai išlikusi. Buvo likęs išjudintas iš vietos apatinio žandikaulio fragmentas ir keli dantys. Likusieji kaulai išlikę palyginti neblogai. Mirusysis buvo palaidotas aukštielninkas. Kojos lygiagrečiai ištiestos, gale – suglaustos. Atstumas tarp kelių – 5 cm. Dešinioji ranka buvo sulenkta per alkūnę smailiu kampu ir padėta įstrižai krūtinės taip, kad pirštų kaulai buvo ties kairiojo žastikaulio viduriu. Kairioji ranka buvo sulenkta buku kampu ir padėta įstrižai krūtinės taip, kad pirštų kaulai buvo žemiau dešiniosios rankos alkūnės. Mirusysis palaidotas galva į ŠV 275° kryptimi. Šalia dešiniosios kojos šlaunikaulio, jo išorinėje pusėje, beveik lygiagrečiai jam, gulėjo kitas šlaunikaulis, matyt, iš greta buvusio suardyto kapo. Įkapių nerasta.

Sprendžiant pagal išlikusius dubens kaulus, kape Nr. 1 buvo palaidotas vyras. Kapas buvo apardytas ariant lauką.

Nuimant kaulus, po kojų blauzdikauliais rastas trigubas mėlyno stiklo karolis (10:1 pav.). Jo ilgis – apie 1,7 cm. Galbūt šis karolis į kapo duobę pateko atsitiktinai.

Kapo Nr. 1 chronologija – V a.

Kapas Nr. 2 (11A pav.). Sampilo centrinėje dalyje 40–55 cm gylyje atidengtas vaiko kapas. Mirusiojo griaučiai buvo gerai išlikę. Bendras išlikusių griaučių

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

ilgis – 1,2 m. Kaukolė gulėjo pakrypusi ant kairiojo šono. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos. Atstumas tarp kelių – 7 cm. Dešinioji ranka sulenkta per alkūnę smailiu kampu ir padėta įstrižai krūtinės taip, kad pirštų kauliukai buvo netoli kairiojo žastikaulio viršaus. Kairioji ranka sulenkta per alkūnę stačiu kampu ir padėta skersai krūtinės taip, kad pirštų kauliukai buvo šiek tiek žemiau dešiniosios rankos alkūnės. Mirusysis palaidotas galva į ŠV 285° kryptimi.

Ant mirusiojo kairiosios rankos dilbio kaulų per 8 cm žemiau alkūnės buvo dvi juostinės pusiau apskrito pjūvio žalvarinės apyrankės. Apyrankių lankeliai neornamentuoti, tik patys galai puošti skersiniais grioveliais (10: 5, 6 pav.). Apyrankių dydis – 5,3 × 6,1 cm ir 5,5 × 6,1 cm. Dešinėje mirusiojo pusėje juosmens srityje, 2 cm į dešinę nuo dešiniojo šlaunikaulio viršaus, lygiagrečiai mirusiajam, ašmenimis į viršų įkote atsuktas mirusiojo galvos link gulėjo geležinis nedidelis pjautuvas (10:4 pav.). Jo ilgis – 18 cm, ašmenų plotis – 2,2 cm. Žemiau dešiniosios rankos alkūnės kaulų virš kairiosios rankos plaštakos kaulų buvo rasti kažkokio geležinio sunykusio daikto fragmentai. Atrodo, kad tai buvo geležinis smeigtukas (10:7 pav.), gulėjęs skersai krūtinės, smaigaliu atsuktas kairiosios alkūnės link.

Nuimant kaulus, po apatiniu žandikauliu rasta žalvarinių įvijėlių apvara. Iš viso buvo rastos penkios sunykusios įvijėlės.

Sprendžiant pagal įkapes ir dubens kaulus, kape Nr. 2 buvo palaidota mergaitė.

Kapo chronologija – IV a. pabaiga–V a. pradžia.

Kapas Nr. 3 (12A pav.). Sampilo šiaurinėje dalyje į šiaurę nuo kapo Nr. 1

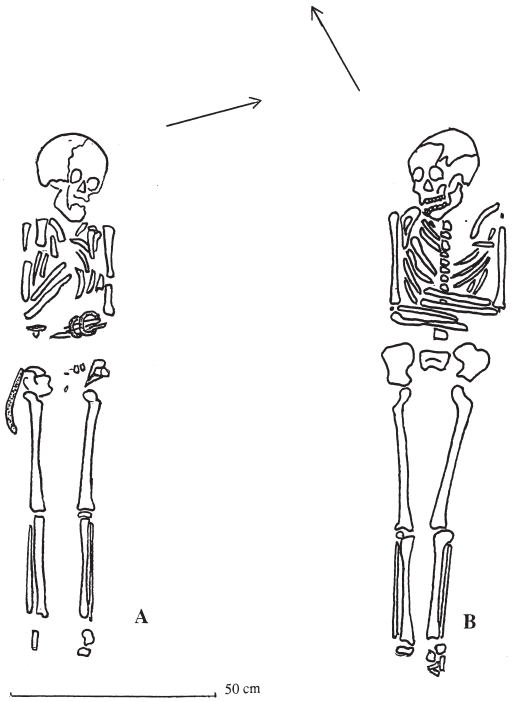

11 pav. III pilkapis. A – kapo Nr. 2 planas, B – kapo Nr. 9 planas

12 pav. III pilkapis. A – kapo Nr. 3 planas, B – kapo Nr. 12 planas

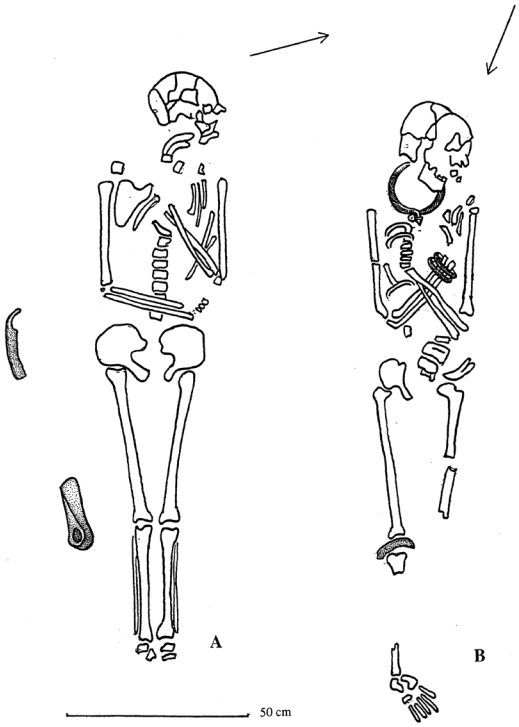

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

70 cm gylyje atidengti šiek tiek apnykę mirusiojo griaučiai. Bendras išlikusių griaučių ilgis – 1,6 m. Trūko sunykusių rankų pirštų kaulų. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos, kelių ir kulnų srityje suglaustos. Suirusi kaukolė gulėjo ant kairiojo šono. Kairioji ranka buvusi sulenkta buku kampu ir padėta įstrižai krūtinės taip, kad plaštakos kaulai buvo virš stuburo kaulų. Dešinioji ranka sulenkta buku kampu ir padėta įstrižai pilvo taip, kad plaštakos kaulai buvo virš kairiojo dubens.

Mirusysis palaidotas galva į ŠV 285° kryptimi.

Dešinėje mirusiojo pusėje, per 25 cm į dešinę nuo dešiniojo dubens kaulo, lygiagrečiai mirusiajam, smaigaliu atsuktas kojų link gulėjo geležinis peilis lenkta nugarėle (13:2 pav.). Peilio galas rastas nulūžęs, o likusios dalies ilgis – 17 cm. Dešinėje mirusiojo pusėje kelių srityje, per 15 cm į dešinę nuo dešiniojo kelio, lygiagrečiai mirusiajam, gulėjo geležinis siauraašmenis pentinis kirvis (13:1 pav.). Jis ašmenimis buvo atsuktas mirusiojo galvos link. Kirvis buvo taip paguldytas, kad skylė kotui buvo beveik vertikalioje padėtyje. Kirvio ilgis – 17 cm, ašmenų plotis – 5,5 cm. Skylėje dar buvo likę medinio koto pėdsakų.

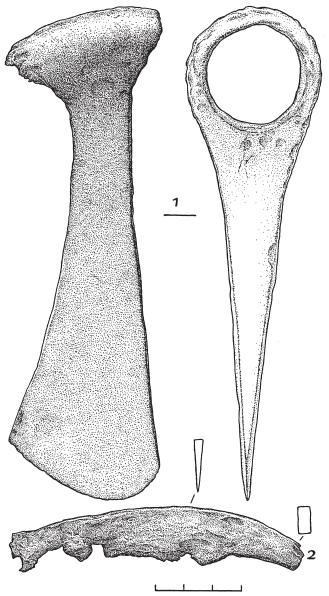

13 pav. III pilkapis, kapas Nr. 3. 1 – siauraašmenis pentinis kirvis, 2 – peilis lenkta nugarėle. Geležis

Kape Nr. 3, sprendžiant pagal dubens kaulus, buvo palaidotas vyras.

Kapo chronologija – IV a. pabaiga–V a. pradžia.

Suardytas kapas Nr. 4. Šalia kapo Nr. 3 dešinėje jo pusėje buvo atidengtos kito suardyto griautinio kapo liekanos. Buvo likę tik dešiniosios rankos kaulai, kuri buvusi sulenkta smailu kampu ir padėta įstrižai krūtinės taip, kad plaštakos kaulai buvo ant stuburo slankstelių. Žemiau rankos kaulų buvo keli šonkauliai ir stuburo slanksteliai.

Sprendžiant pagal šių neišjudintų kaulų padėtį, mirusysis buvo palaidotas aukštielninkas, galva į ŠV 285° kryptimi. Galbūt šiam kapui dar priklausė kv. E 7 rasta kaukolė ir virš kapo Nr. 3 rasti kojos kaulai, dalis kaukolės kiaušo. Atrodo, kad įkasant kapo Nr. 3 mirusįjį, buvo suardytas apie 10 cm giliau buvęs kapas Nr. 4. Pastarojo kapo gylis nuo sampilo viršaus buvo 0,7 m.

Kapo Nr. 4 chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia (?).

Reikia pažymėti, kad kapai Nr. 1, 3 ir 4 buvo įrengti sampilo šiaurinėje dalyje greta ir vienas virš kito, dėl ko dalis jų ir buvo apardyta.

Kapas Nr. 5. Pilkapio vakariniame pakraštyje, 50 cm gylyje nuo sampilo viršaus, buvo atidengtas suardytas vaiko – kūdikio kapelis. Kaukolės fragmentai buvo išsklaidyti maždaug 40 × 40 cm dydžio plotelyje. Kojų kaulų nerasta. Rankų kaulų likę tik žastikauliai (atrodo, neišjudinti). Šonkauliai buvo visur išmėtyti.

Sprendžiant pagal išlikusius kaulus, mirusysis buvo palaidotas aukštielninkas, rankų ir kojų padėtis neaiški.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Mirusysis palaidotas galva į ŠR 35° kryptimi.

Netoli nuo mirusiojo kaukolės, jos kairėje pusėje (atrodo, kairiojo peties srityje), rasta geležinė yla, sutrupėjusi į fragmentus (10:3 pav.). Fragmentų ilgis – apie 11 cm.

Kapas Nr. 5 buvo tik per 30–40 cm į rytus nuo akmenų vainiko.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

Suardytas kapas Nr. 6. Sampilo pietrytinėje dalyje, 40 cm gylyje, atidengtos suardyto kapo liekanos. Iš mirusiojo griaučių buvo išlikusi tik sulaužyta kaukolė, gulėjusi ant dešiniojo šono. Netoli jos rastas stuburo slankstelis. Kaukolė buvo atidengta tuoj po velėna. Galimas daiktas, kad likusi kapo dalis buvo suardyta ariant lauką.

Sprendžiant pagal kaukolę, mirusysis buvo palaidotas galva į ŠV 310° kryptimi.

Kaukolės aplinkumoje buvo rasta sudegusių kauliukų.

Kapo Nr. 6 chronologija neaiški.

Kapas Nr. 7. Sampilo pietrytinėje dalyje, į pietus nuo kapo Nr. 6, 50 cm gylyje, atidengtas apardytas vaiko kapas. Kaukolė neišlikusi, trūko abiejų kojų blauzdikaulių, rankų ir kojų pirštų kaulų. Sprendžiant pagal likusius kaulus, mirusysis laidotas aukštielninkas, kojos ištiestos, kelių srityje suglaustos. Atstumas tarp kelių – 4 cm. Tiek kairioji, tiek dešinioji rankos buvusios sulenktos stačiais kampais ir padėtos skersai krūtinės taip, kad dešiniosios rankos dilbio kaulai buvo aukščiau kairiosios rankos dilbio kaulų.

Miręs vaikas palaidotas galva į pietus.

Kairėje mirusiojo krūtinės pusėje, per 4 cm į kairę nuo kairiosios rankos žastikaulio, maždaug virš dešiniosios rankos plaštakos kaulų, rastas geležinio smeigtuko fragmentas (10:2 pav.). Jis buvo smaigaliu atsuktas kojų link. Fragmento ilgis – 5,4 cm.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

Kapas Nr. 8. Sampilo pietrytiniame pakraštyje, prie pat akmenų vainiko sienos, 45 cm gylyje, atidengtas apnykęs vaiko kapas. Iš mirusiojo griaučių buvo išlikusi tik suirusi kaukolė ir dešiniosios rankos dilbio kaulai.

Vaikas buvo palaidotas galva į ŠV 330° kryptimi.

Kape buvo palaidotas kūdikis, kuriam dar buvo neišdygę visi dantys.

14 pav. III pilkapis. Kapas Nr. 8. 1 – antkaklė. Kapas Nr. 11. 2, 3 – pusiau apskrito pjūvio apyrankės, 4 – karoliai. Žalvaris

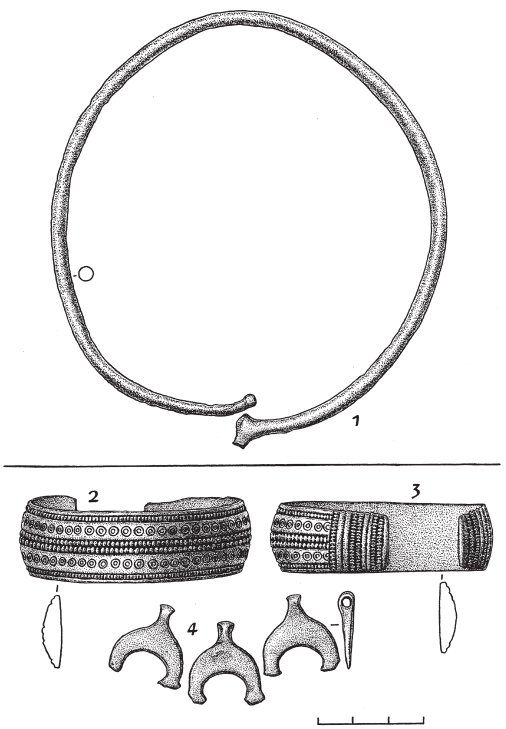

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Mirusiojo kaklo srityje rasta žalvarinė antkaklė apskrito pjūvio lankeliu (14:1 pav.). Vienas jos galas baigiasi kabliuku, kitas – plokštele su skylute. Pastarasis galas nevisiškai išlikęs, nulūžęs. Antkaklės skersmuo – apie 10,5 cm.

Kapo chronologija – V–VI a. pradžia.

Kapas Nr. 9 (11B pav.). Sampilo pietrytiniame pakraštyje į vakarus nuo kapo Nr. 8, 55 cm gylyje, atidengti gerai išlikę mirusiojo griaučiai. Kaukolė gulėjo ant dešiniojo šono. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos. Atstumas tarp kelių – 5 cm. Kairioji ranka buvusi sulenkta stačiu kampu ir padėta skersai krūtinės. Dešinioji ranka sulenkta buku kampu ir padėta įstrižai pilvo taip, kad jos dilbio kaulai buvo žemiau kairiosios rankos dilbio kaulų, o pirštų kauliukai buvo virš kairiojo dubens kaulo. Bendras išlikusių griaučių ilgis – 1,25 m.

Mirusysis palaidotas galva į ŠR 30° kryptimi.

Įkapių nerasta.

Kape, sprendžiant pagal dubens kaulus, buvo palaidota mergaitė.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

Suardytas kapas Nr. 10. Sampilo pietvakarinėje dalyje, 40 cm gylyje, atidengtos vaiko kapo liekanos. Griaučiai buvo labai sunykę. Išlikusi tiktai suirusi kaukolė, per 40 cm nuo jos į pietvakarius rastas kojos kaulo fragmentas.

Sprendžiant pagal kaulų liekanas, mirusysis palaidotas galva į ŠR 45° kryptimi.

Įkapių nerasta.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

15 pav. III pilkapis, kapas Nr. 11

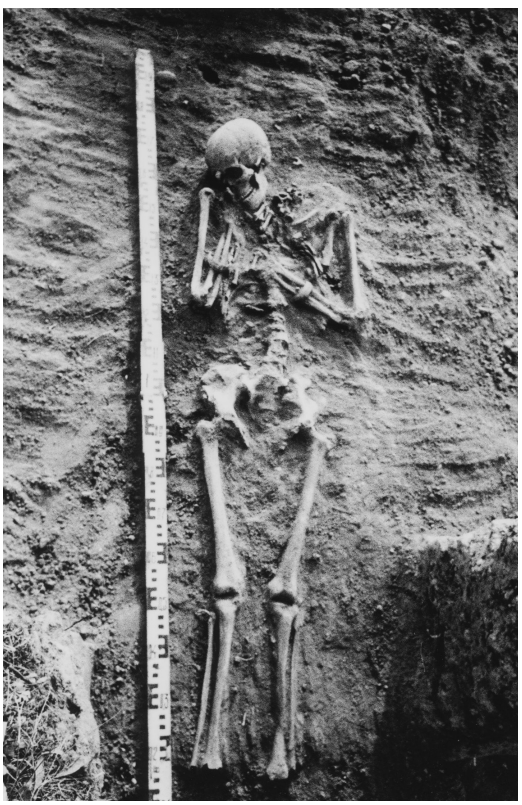

Kapas Nr. 11 (15 pav.). Beveik pačiame sampilo centre, 80 cm gylyje, buvo atidengtos neblogai išlikusio griautinio kapo liekanos. Nebuvo išlikę tik mirusiojo pirštų kauliukai. Kaukolė gulėjo ant dešiniojo šono. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos. Atstumas tarp kelių – 8 cm. Dešinioji ranka buvusi sulenkta smailu kampu ir paguldyta taip, kad dilbio kaulai gulėjo beveik lygiagrečiai žastikauliui, o plaštakos kaulai turėjo būti prie apatinio žandikaulio. Kairioji ranka buvusi sulenkta smailu kampu ir padėta įstrižai krūtinės taip, kad plaštakos kaulai turėjo būti dešinėje krūtinės pusėje netoli dešiniojo peties. Bendras išlikusių griaučių ilgis – 1,6 m.

Mirusysis laidotas galva į vakarus.

Kairėje mirusiojo galvos pusėje per 10 cm į kairę nuo kaukolės viršugalvio

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

rastas žalvarinis pusmėnulio pavidalo pakabutis (14:4 pav.). Jo dydis – 2,2 × 2,5 cm. Ant kairiosios rankos dilbio kaulų vidurio per 12 cm nuo alkūnės rasta žalvarinė trikampio pjūvio apyrankė (14:2 pav.). Jos lankelis puoštas išilginiais grioveliais, skersiniais ranteliais ir akutėmis. Kita tokia pat apyrankė (14:3 pav.) buvo rasta ant dešiniosios rankos dilbio kaulų vidurio. Jos atstumas nuo alkūnės – 10 cm. Kairiosios rankos apyrankės dydis – 5,5 × 6,5 cm, lankelio plotis – 2,2 cm. Dešiniosios rankos apyrankės dydis – 5,2 × 6,5 cm, lankelio plotis – 2,2 cm. Kairiau dešiniosios rankos alkūnės per 12 cm nuo jos prie pat stuburo kaulų rastas geležinio dirbinio (ylos?) fragmentas. Jo ilgis – 6 cm.

Nuimant kaulus, po kaukole rasti dar du žalvariniai pusmėnulio pavidalo kabučiai (14:4 pav.) – buvusios kaklo apvaros liekanos. Kabučių dydžiai – 2,2 × 2,3 cm.

Sprendžiant pagal įkapes, kape buvo palaidota moteris.

Kapo chronologija – III a.

Kapas Nr. 12 (12B pav.). Sampilo vakariniame pakraštyje, 45 cm gylyje, atidengtos kapo liekanos. Mirusiojo griaučiai buvo neblogai išlikę, nors ir apnykę. Suirusi kaukolė gulėjo ant kairiojo šono. Stuburas buvęs šiek tiek perkreiptas, nebuvo dešiniosios kojos blauzdikaulio. Kairiosios kojos blauzdikaulis ir šlaunikaulis – sutrupinti. Bendras išlikusių griaučių ilgis (nuo galvos viršugalvio iki kulno kaulo) – 1,6 cm. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos. Abi rankos buvusios sulenktos smailais kampais ir sukryžiuotos įstrižai krūtinės. Kairiosios rankos dilbio kaulai buvo virš dešiniosios rankos dilbio kaulų.

Mirusysis palaidotas galva į PR 160° kryptimi.

Mirusiojo kaklo srityje žemiau apatinio žandikaulio rasta žalvarinė antkaklė aukštais kūginiais galais (16:3 pav.). Jos skersmuo – 16,5 cm, lankelio storis per vidurį – 0,5 cm. Lankelis užpakalyje puoštas įvija, jo šonai pastorinti, išploti, puošti skersiniais ir įžambiais ranteliais. Ant dešiniosios rankos dilbio kaulų, krūtinės srityje, per 7 cm nuo antkaklės lankelio apačios, rastos dvi žalvarinės trikampio pjūvio apyrankės, puoštos eglutės raštu (16:4, 5 pav.). Jų dydis – 5 × 6,5 cm ir 5 × 6,4 cm, lankelių plotis – 0,8 cm. Virš kairiosios rankos dilbio kaulų per 7 cm mirusiojo kojų link rasti geležinio sutrupėjusio dirbinio fragmentai (smeigtuko su geležine grandinėle liekanos, 16:2 pav.). Dešinėje mirusiojo pusėje, dešiniojo kelio srityje, virš jo gulintis skersai kelio rastas geležinis peilis lenkta nugarėle (16:1 pav.). Jo ilgis – 10 cm (vienas galas nulūžęs).

16 pav. III pilkapis, kapas Nr. 12. 1 – peilis lenkta nugarėle, 2 – smeigtuko ir grandinėlės liekanos, 3 – antkaklė aukštais kūginiais galais, 4, 5 – trikampio pjūvio apyrankės. 1, 2 – geležis, 3–5 – žalvaris

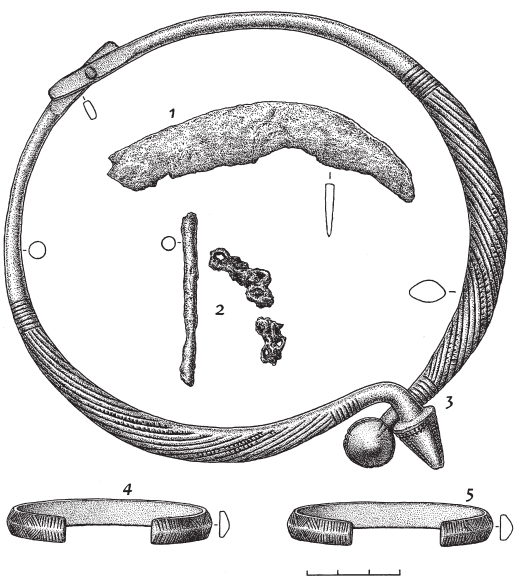

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Sprendžiant pagal dubens kaulus, kape buvo palaidota moteris.

Kapo chronologija – IV a.–V a. pradžia.

Suardytas kapas Nr. 13. Sampilo pietvakariniame pakraštyje, 35 cm gylyje, atidengtas suardytas kapas. Iš griaučių likusi tik aptrupėjusi kaukolė be apatinio žandikaulio.

Sprendžiant pagal kaukolę, mirusysis laidotas galva į PR 150° kryptimi.

Įkapių nerasta.

Kapo chronologija neaiški.

Kapas Nr. 14. Sampilo pietinėje dalyje, apie 40 cm į šiaurę nuo pietinės akmenų vainiko sienos, 60 cm gylyje, atidengtos vaiko kapo liekanos. Mirusiojo griaučiai buvo apnykę. Suirusi kaukolė gulėjo ant kairiojo šono. Nerasta dešiniosios rankos kaulų, kojų kaulai sutrupinti. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos. Kairioji ranka ištiesta palei šoną. Bendras išlikusių griaučių ilgis – apie 1,1 m.

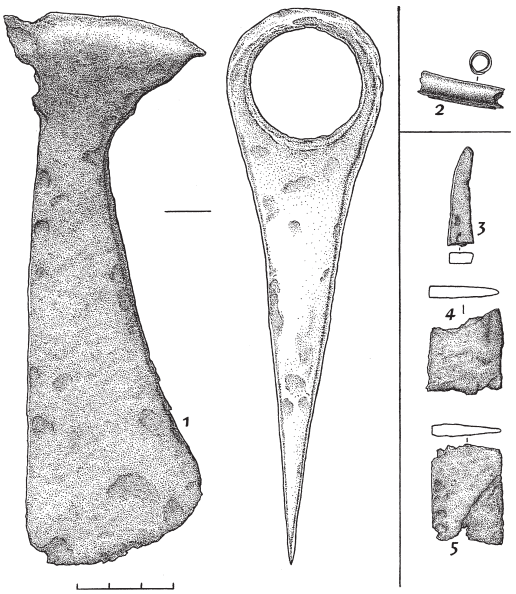

17 pav. III pilkapis. Kapas Nr. 16. 1 – siauraašmenis pentinis kirvis. Kapas Nr. 15. 2 – cilindrėlis. Kapas Nr. 14. 3–5 – peilio fragmentai. 1, 3–5 – geležis, 2 – žalvaris

Mirusysis palaidotas galva į PV 230° kryptimi.

Mirusiojo kaklo srityje rasta blogai išlikusi žalvarinė įvija. Jos ilgis – 2,8 cm. Kairėje mirusiojo pusėje prie pat kairiosios rankos alkūnės, lygiagrečiai mirusiajam gulėjo sulūžęs peilis lenkta nugarėle (17:3–5 pav.). Jo fragmentų ilgis – apie 10 cm.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

Kapas Nr. 15. Sampilo pietvakariniame pakraštyje, 40 cm gylyje, atidengtas apardytas vaiko kapas. Buvo išlikusi tik mirusiojo galvos ir krūtinės sritis. Suirusi kaukolė gulėjo ant dešiniojo šono. Aptikti žastikauliai ir keli šonkauliai.

Mirusysis buvo palaidotas galva į ŠV 285° kryptimi.

Mirusiojo krūtinės srityje, per 5 cm į kairę nuo kairiojo žastikaulio viršaus, rastas žalvarinis cilindrėlis drabužiams papuošti (17:2 pav.). Jo ilgis – 3 cm.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus antroji pusė.

Kapas Nr. 16. Sampilo pietinėje dalyje netoli centro, 75 cm gylyje, atidengtos vyro kapo liekanos. Buvo likusi tik mirusiojo kojų sritis. Aptiktas dešinysis šlaunikaulis, abiejų kojų blauzdikauliai ir pirštų kaulai. Mirusiojo kojos buvo lygiagrečiai ištiestos, atstumas tarp kelių – 12 cm. Išlikusių kojų kaulų ilgis – 1,1 m.

Sprendžiant pagal kojų padėtį, mirusysis palaidotas galva į PV 255° kryptimi.

Dešinėje mirusiojo pusėje, per 2 m nuo dešiniojo blauzdikaulio, jo išorinėje pusėje pentimi atsuktas į mirusiojo kojas, ašmenimis į kapo išorę, rastas geležinis pentinis kirvis (17:1 pav.). Jo kotas buvęs atsuktas mirusiojo galvos link. Kirvio ilgis – 18 m, ašmenų plotis – 6 m.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

Taigi pilkapyje atkasta 16 kapų. Jų skaičius, aišku, tuo metu turėjo būti didesnis, nes tai rodo atsitiktinai rasti pavieniai kaulai. Štai pietvakarinėje sampilo dalyje kv. F 3, 20 cm gylyje, buvo aptikti kaukolės viršugalvio kaulai, kv. I 5, 25 cm gylyje – keli dantys, kaukolės kiaušo fragmentai, šonkaulis, dar kelių aptrupėjusių kaulų liekanos. Šiaurės vakarinėje sampilo dalyje kv. H 6, 50 cm gylyje, rasti pažaliavę rankos dilbio kaulai. Išmėtytų pavienių žmonių kaulų aptikta ir pietrytinėje sampilo dalyje bei šiaurės rytinėje dalyje. Galima spėti, kad pilkapyje dar buvo bent du ar trys kapai, kurie buvo suardyti dėl įvairių priežasčių.

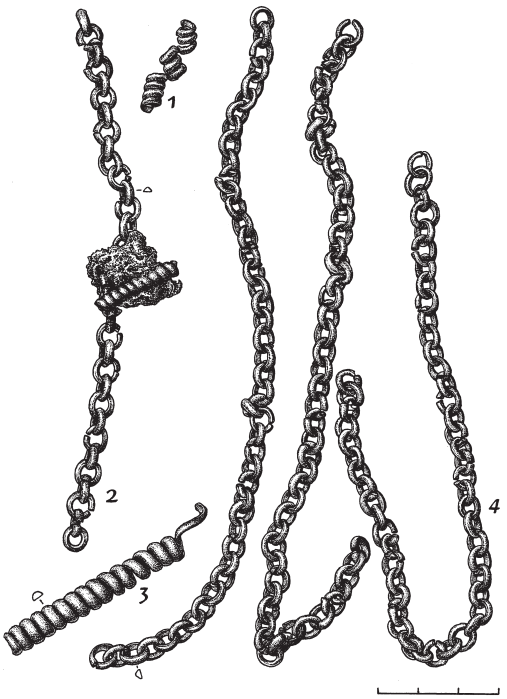

18 pav. III pilkapis. Atsitiktiniai radiniai. 1, 3 – įvijos, 2, 4 – grandinėlės. 1, 3, 4 – žalvaris, 2 – žalvaris ir geležis

Atsitiktiniai radiniai. Aptikta ir keletas metalinių daiktų. Sampilo šiaurės vakarinėje dalyje kv. K 6, 15 cm gylyje, rasta žalvarinė įvija, padaryta iš pusiau apskrito pjūvio vielos (18:3 pav.). Jos ilgis – apie 5 cm. Vienas įvijos galas yra atlenktas. Kv. H 6, 45 cm gylyje, aptiktos žalvarinės grandinėlės liekanos, kuri padaryta iš pusiau apskrito pjūvio vielos (18:2 pav.). Prie grandinėlės buvo prilipusi žalvarinė įvija ir geležinio dirbinio fragmentėlis, ant kurio buvo atsispaudusio audinio pėdsakų. Panašios grandinėlės liekanų aptikta ir nuimant kontrolinę juostą ties kv. I 6. Ši žalvarinė grandinėlė taip pat padaryta iš pusiau apskrito pjūvio vielos grandelių (18:4 pav.).

Šiuos atsitiktinai rastus metalinius dirbinius tenka datuoti senojo geležies amžiaus pabaiga–vidurinio geležies amžiaus pradžia, kaip ir buvo datuotos daugelio minėtų kapų įkapės.

IV pilkapis

IV pilkapis buvo greta III pilkapio, į pietryčius nuo jo. IV pilkapio sampilas buvo palyginti neblogai išlikęs. Jo aukštis iš vakarų pusės dar buvo 1 m, iš rytų pusės – 0,75 m. Sampilas buvo kiek ištęsto ovalo formos, jo pakraščiuose kai kur buvo matyti vainiko akmenys.

Ir šiame pilkapyje buvo pasidarbavę lobių ieškotojai. Pilkapio sampilo centre buvusi iškasta 70 × 80 cm dydžio duobė. Vakariniame sampilo pakraštyje buvo kita 60 × 100 cm dydžio duobė. Nuėmus velėną, sampilo paviršiuje mėtėsi sudaužytų – sutrupintų molinių čerpių gabalai. Taigi pilkapis buvo apardytas.

Pilkapis buvo supiltas iš aplinkinės žemės – smėlio su molio priemaiša.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

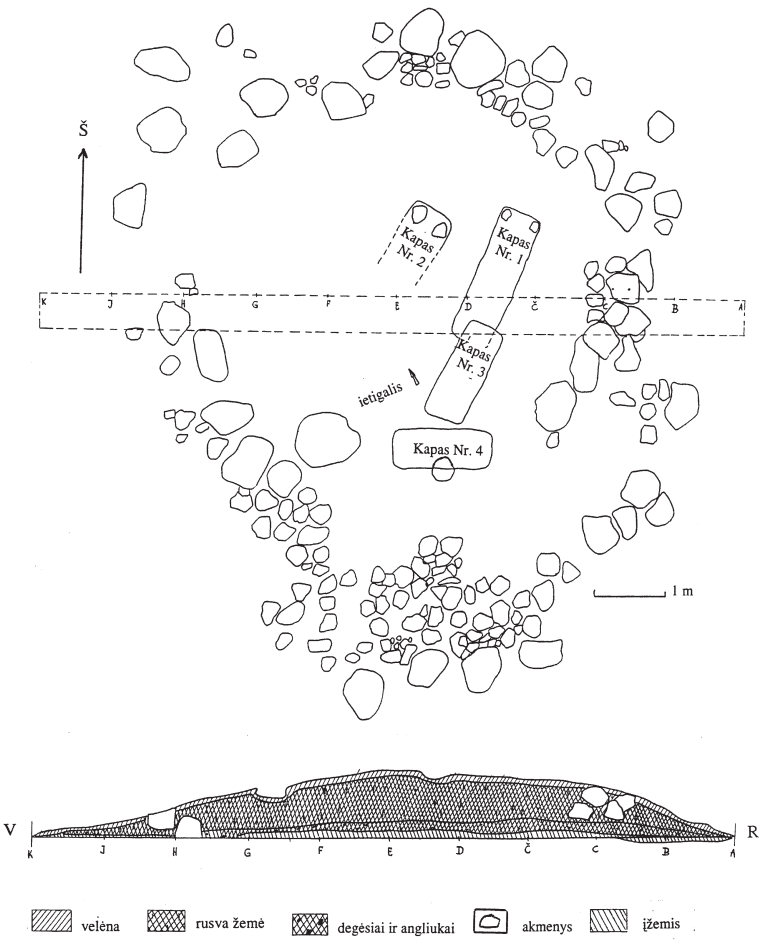

19 pav. IV pilkapio planas

Iškasus pilkapį, kontrolinėje juostoje (rytų–vakarų pjūvis) buvo matyti tokie sluoksniai. Viršutinį 10–12 cm storio sluoksnį sudarė velėna. Po ja buvo rusvos žemės – smėlio su molio priemaiša sluoksnis. Šis sluoksnis pilkapio centre buvo iki 70 cm gylio, kol buvo pasiektas pilkapio pagrindas. Pilkapio pagrinde buvo 5–10 cm storio degėsių ir angliukų sluoksnis. 0,8–0,9 m gylyje buvo įžemis – nejudintas smėlis su moliu arba žvyru. Pilkapio sampilo pakraščiuose visi minėti sluoksniai buvo plonesni. Pilkapio rytų–vakarų pjūvyje dviejose vietose buvo matyti nedidelių iškastų duobių žymės.

Nuėmus kontrolinę juostą, labiau atsidengė akmenų vainikas (19–20 pav.). Jis buvo ne visai taisyklingo ovalo formos. Pietinė vainiko dalis buvo apie 60–70 cm žemiau šiaurinės dalies. Tai rodo, kad prieš supilant pilkapį jam skirta vieta nebuvo išlyginta. Pietinė pilkapio dalis buvo ant nuolaidėjančio šlaito. Paaiškėjo akmenų vainiko dydis. Jo plotis rytų–vakarų kryptimi išorinėje pusėje buvo 7 m, vidinėje pusėje – 5,7 m. Vainiko ilgis pietų–šiaurės kryptimi išorinėje pusėje buvo 9,4 m, vidinėje – 7,7 m.

Atrodo, kad iš pradžių pilkapio akmenų vainikas buvo apskritas (skersmuo – apie 6 m), o vėliau jo pietinėje pusėje buvo padarytas priestatas. Dėl šios priežasties vainikas tapo ovalus.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

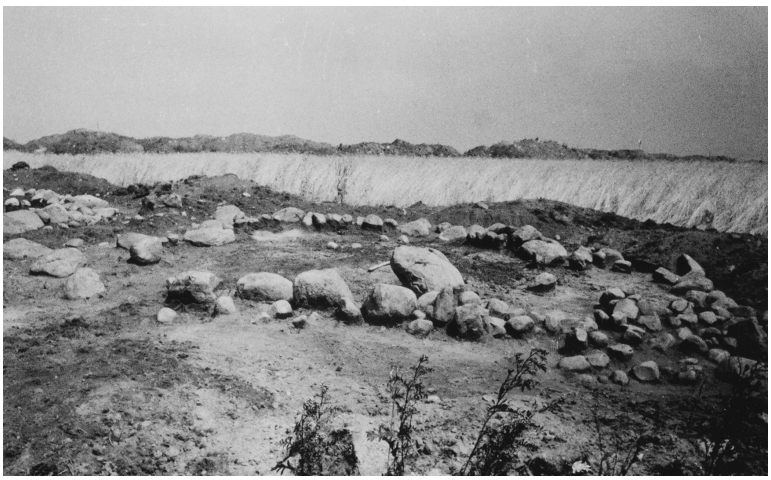

20 pav. IV pilkapio akmenų vainikas

Vainiko statybai buvo panaudota apie 170 akmenų. Stambiausi jų buvo 50 × 70 cm, 80 × 80 cm, 55 × 55 cm, 45 × 55 cm, 75 × 90 cm, 60 × 75 cm dydžio, mažesni – 30 × 40 cm, 25 × 30 cm, 20 × 30 cm, 20 × 20 cm, 40 × 40 cm, 30 × 30 cm, mažiausi – 10 × 15 cm, 7 × 10 cm, 5 × 7 cm, 10 × 10 cm, 5 × 10 cm dydžio. Atrodo, kad ir šiame pilkapyje vainiko vidinėje pusėje akmenimis buvo apmesti sampilo pakraščiai.

Kapas Nr. 1 (21A pav.). Sampilo šiaurės rytinėje dalyje 50 cm gylyje buvo atidengtas griautinis kapas. Mirusiojo griaučiai buvo labai sunykę. Buvo likęs kaukolės fragmentas ir blogai išsilaikę dešiniosios kojos kaulai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos ištiestos, rankų padėtis neaiški.

21 pav. IV pilkapis. A – kapo Nr. 1 planas, B – kapo Nr. 4 planas

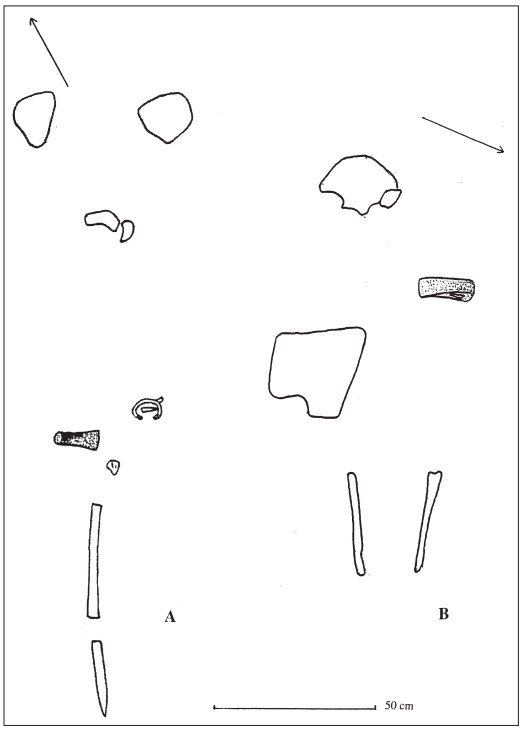

Mirusysis palaidotas galva į ŠR 30° kryptimi.

Mirusiojo galvūgalyje buvo du akmenys – 12 × 17 cm ir 15 × 18 cm dydžio. Atstumas tarp jų – 25 cm. Per 20 cm nuo jų į kojūgalio pusę ir buvo rastas kaukolės fragmentas – kiaušo liekanos. Per 50 cm nuo šių kaulų kojų link buvo rasta žalvarinė keturkampio pjūvio apyrankė suapvalintais galais (22:2 pav.). Jos dydis – 5,5 × 7,2 cm, lankelio plotis – 0,7 cm. Mirusiojo juosmens srityje, dešinėje mirusiojo pusėje, per 12 cm nuo apyrankės į dešinę, rastas geležinis įmovinis kirvis (22:1 pav.), įsmeigtas ašmenimis į žemę. Kirvio įmova buvo atsukta nuo mirusiojo į dešinę. Kirvio ilgis – 17 cm, ašmenų plotis – 5,2 cm. Įmovoje dar buvo medinio koto liekanų.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

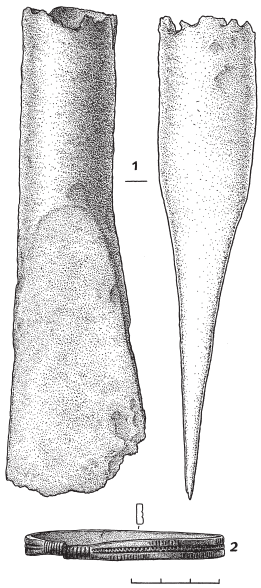

22 pav. IV pilkapis. Kapas Nr. 1. 1 – įmovinis kirvis, 2 – keturkampio pjūvio apyrankė suapvalintais galais. 1 – geležis, 2 – žalvaris

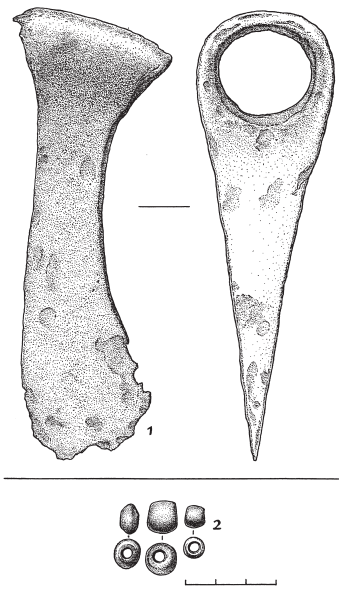

23 pav. IV pilkapis. Kapas Nr. 4. 1 – siauraašmenis pentinis kirvis. Kapas Nr. 2. 2 – karoliai. 1 – geležis, 2 – žalvaris

Kapo galvūgalio akmenys buvo per 70–80 cm į pietvakarius nuo akmenų vainiko sienos. Šis kapas buvo įrengtas ant pilkapio pagrindo, virš sluoksnio su angliukais ir degėsiais.

Sprendžiant pagal įkapes, kape buvo palaidotas vyras.

Kapo chronologija – II a. antroji pusė.

Kapas Nr. 2. Sampilo šiaurinėje dalyje, į vakarus nuo kapo Nr. 1, 70 cm gylyje, buvo atidengtos vaiko kapo liekanos. Mirusiojo griaučiai buvo visiškai sunykę. Mirusiojo galvūgalyje buvo du akmenys, kurių dydis – 17 × 23 cm ir 16 × 19 cm. Atstumas tarp šių akmenų – 18 cm.

Sprendžiant pagal akmenų padėtį, mirusysis buvo palaidotas galva į ŠR 45° kryptimi.

Tarp minėtų akmenų ir apie 20 cm į pietus nuo jų buvo rastos kaklo apvaros liekanos. Jas sudarė keturi ar penki raudoni emalio karoliai, puošti juodomis ir geltonomis juostelėmis. Šių karolių surinkti nepavyko, kadangi molingoje žemėje jų neįmanoma buvo atvalyti – jie sutrupėjo. Kita apvaros dalis – trys žalvariniai karoliai (23:2 pav.). Du iš jų yra apvalūs, vienas – dvigubo nupjauto kūgio formos. Netoli karolių, į pietus nuo jų, buvo aptikti kažkokio geležinio dirbinio fragmentai (arba ylos, arba smeigtuko liekanos).

Sprendžiant pagal įkapes, kape buvo palaidota mergaitė. Šis kapas buvo beveik sampilo centre, per 1,5–1,6 m nuo šiaurinės akmenų vainiko sienos. Ir šis kapas buvo įrengtas ant pilkapio pagrindo, virš degėsių ir anglių sluoksnelio.

Kapo chronologija – II a.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

24 pav. IV pilkapis, kapas Nr. 3

Kapas Nr. 3 (24 pav.). Beveik sampilo centre, šiek tiek į pietryčius nuo jo, 50 cm gylyje, buvo atidengtas moters griautinis kapas. Mirusiosios griaučiai buvo sunykę. Buvo likę tik kaukolės bei rankų dilbio kaulų fragmentai, t. y. tie kaulai, kurie buvo prisiglaudę prie žalvarinių dirbinių. Mirusioji palaidota aukštielninka, rankų ir kojų padėtis neaiški.

Mirusioji palaidota galva į ŠR 30° kryptimi.

Mirusiosios galvos srityje aptiktas žalvarinis apgalvis (25:1 pav.). Jį sudarė trys eilės įvijų ir siaurų skiriamųjų plokštelių su 3 skylutėmis. Apgalvio įvijų ilgis – 5,8–6,6 cm. Jos buvo padarytos iš trikampio pjūvio vielos. Apgalvis buvo suvertas ant dvigubų lininių virvučių, jį dalino 10 skiriamųjų plokštelių. Plokštelių aukštis – 2–2,2 cm, plotis – 0,3 cm. Viename apgalvio gale greta viena kitos rastos dvi skiriamosios plokštelės. Apgalvio ilgis – apie 50 cm. Apgalvis juosė smilkinių kaulus ir toliau ėjo link pakaušio kaulų. Pakaušyje prie šio apgalvio vilnone virvute buvo pririšta didelė žalvarinė įvija, padaryta iš trikampio pjūvio vielos (26:3 pav.). Jos ilgis – 13,4 cm, skersmuo – 1,5 cm.

Mirusiosios kaklas buvo puoštas dviejų eilių bronzinių įvijų apvara (27:1 pav.). Įvijos buvo padarytos taip pat iš trikampio pjūvio vielos, tačiau stambesnės negu apgalvio įvijos. Apvaros įvijų ilgis – 6,1–9,3 cm. Nemažai apvaros įvijų buvo aptikta po apatiniu žandikauliu. Krūtinės srityje, per 10–12 cm nuo apatinio žandikaulio, rastos dvi žalvarinės trikampio pjūvio apyrankės, puoštos pintiniu raštu (25:2, 3 pav.). Atstumas tarp apyrankių – 5 cm. Jų dydis – 5,2 × 6,5 cm ir 5,6 × 6,7 cm, lankelių plotis – 1,2–1,3 cm. Krūtinės srityje, per 8 cm nuo kairiosios apyrankės, mirusiosios kojų link, rasta žalvarinė grandinėlė, padaryta iš trikampės vielos narelių (27:2 pav.). Jos ilgis – 63,7 cm. Po grandinėle buvo geležinės segės ar smeigtuko fragmentų. Po metaliniais dirbiniais buvo užsikonservavusio audinio liekanų. Audinys vilnonis, iš gana storų (0,3–0,5 mm) siūlų[12]. Greičiausiai tai mirusiosios viršutinio drabužio liekanos. Per 15 cm į dešinę nuo apatinio žandikaulio, prie dešiniojo peties, lygiagrečiai mirusiajai, įkote atsukta galvos link rasta geležinė

[12] Daujėnų pilkapiuose surastas organinės medžiagos liekanas tyrė šviesaus atminimo biologijos mokslų daktarė Eugenija Šimkūnaitė.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

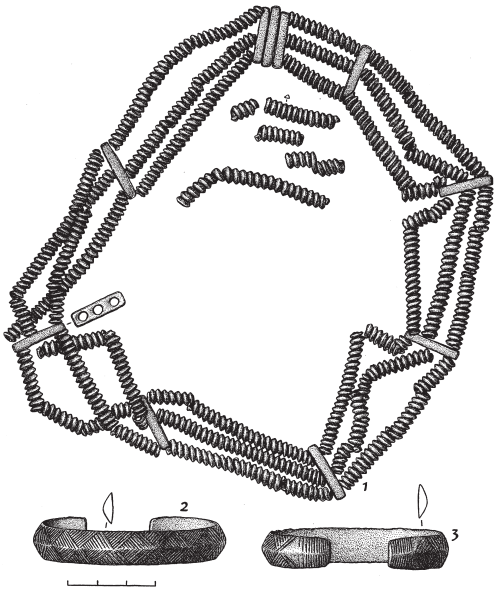

25 pav. IV pilkapis, kapas Nr. 3. 1 – apgalvis, 2, 3 – trikampio pjūvio apyrankės. Žalvaris

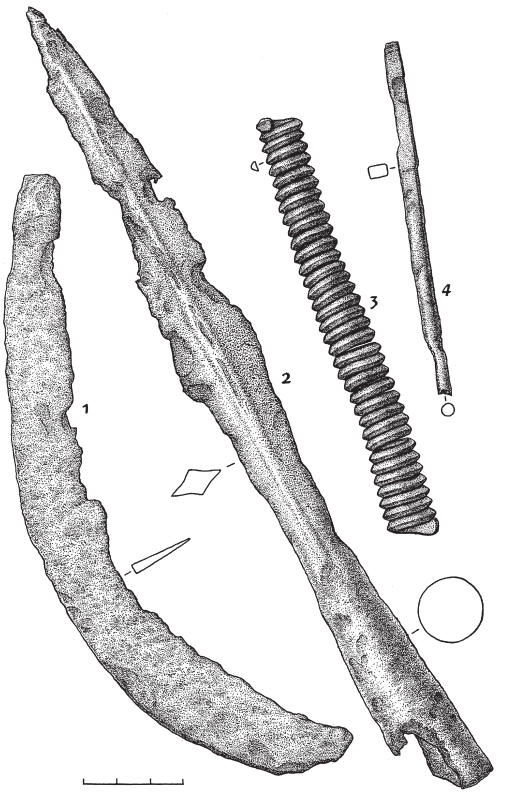

26 pav. (dešinėje). IV pilkapis, kapas Nr. 3. 1 – pjautuvas, 2 – įmovinis ietigalis, 3 – didžioji įvija, 4 – yla. 1, 2, 4 – geležis, 3 – žalvaris

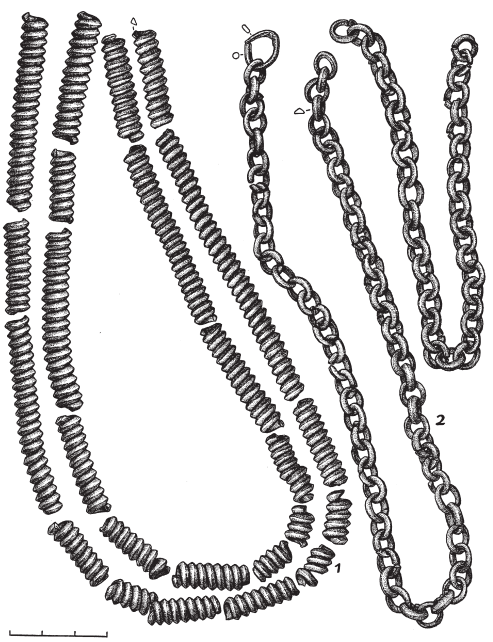

27 pav. IV pilkapis, kapas Nr. 3. 1 – įvijų apvara, 2 – grandinėlė. Žalvaris

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

sulūžusi yla (26:4 pav.). Jos ilgis – 14,8 cm. Kairėje pusėje žemiau juosmens, lygiagrečiai mirusiajai, smaigaliu į išorę gulėjo geležinis pjautuvas (26:1 pav.). Jis buvo per 36 cm nuo ylos smaigalio kojų link. Pjautuvo ilgis (įskaitant nugarėlės išlenkimą) – 23,5 cm, ašmenų plotis – 2,5 cm. 4 cm virš pjautuvo, lygiagrečiai mirusiajai, gulėjo geležinis įmovinis ietigalis (26:2 pav.), smaigaliu atsuktas į kojas. Jo ilgis – 29,6 cm, įmovos ilgis – 10 cm. Ietigalio plunksna abiejose pusėse turi iškilią briauną.

Mirusioji buvo palaidota karste, nes tai rodo medžio liekanos virš apgalvio. E. Šimkūnaitės nuomone, karstas buvo pušinis, greičiausiai skobtinis, išskaptuotas apie 1 m skersmens stuobryje.

Nuimant dirbinius, pastebėta, kad tarp apgalvio ir kaktos kaulo buvo odos liekanų.

Kapo chronologija – V a.

Kapas Nr. 4 (21B pav.). Sampilo pietiniame pakraštyje, į pietus nuo kapo Nr. 3, 75 cm gylyje, buvo atidengtos vyro kapo liekanos. Kapas buvo per 80 cm į šiaurę nuo pietinės akmenų vainiko sienos.

Mirusiojo dešinėje pusėje, maždaug juosmens srityje, buvo apie 30 × 30 cm dydžio akmuo.

Griaučiai buvo sunykę, išskyrus kaukolės kaulų fragmentus ir kojų blauzdikaulius.

Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos, rankų padėtis neaiški.

Mirusysis palaidotas galva į PV 245° kryptimi.

Kairėje mirusiojo pusėje, per 20 cm žemiau kaukolės apatinės dalies, ašmenimis atsuktas mirusiojo link, pentimi – išorės link, skersai mirusiojo gulėjo geležinis siauraašmenis pentinis kirvis (23:1 pav.). Pentis buvo aukščiau už ašmenis. Kirvio ilgis – 16 cm, ašmenų plotis – 5 cm. Kirvio skylėje dar buvo medinio koto pėdsakų.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus antroji pusė–vidurinio geležies amžiaus pradžia.

Taigi pilkapyje buvo aptikti 4 kapai. Tuo metu jų buvo daugiau. Tai rodo pavieniai žmonių kaulai ir metaliniai daiktai. Šiaurinėje sampilo dalyje kv. D, 25 cm gylyje, buvo rasti sunykę kaukolės kiaušo kaulai. Jų aptikta ir kv. Č, apie 30 cm gylyje.

Atsitiktiniai radiniai. Šaurinėje sampilo dalyje kv. Č, 25–30 cm gylyje, buvo rastos dvi žalvarinės įvijos, padarytos iš trikampio pjūvio vielos. Pietinėje sampilo dalyje kv. D, 35 cm gylyje, rastas geležinis įmovinis ietigalis (28 pav.), smaigaliu atsuktas į šiaurės vakarus. Atrodo, kad šis surūdijęs ietigalis buvo rombine plunksna. Jo ilgis – 18,5 cm, įmovos ilgis – 8 cm.

Atsitiktinių daiktų chronologija – senojo geležies amžiaus antroji pusė.

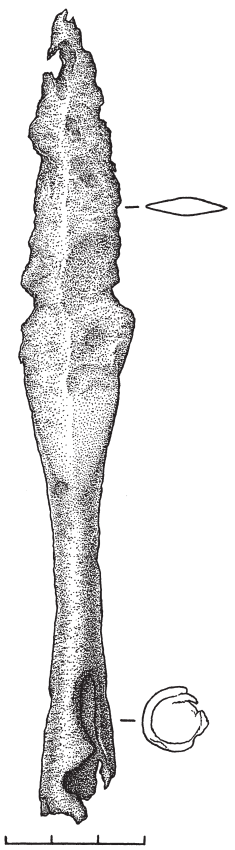

28 pav. IV pilkapis. Atsitiktinis radinys. Įmovinis ietigalis. Geležis

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

V pilkapis

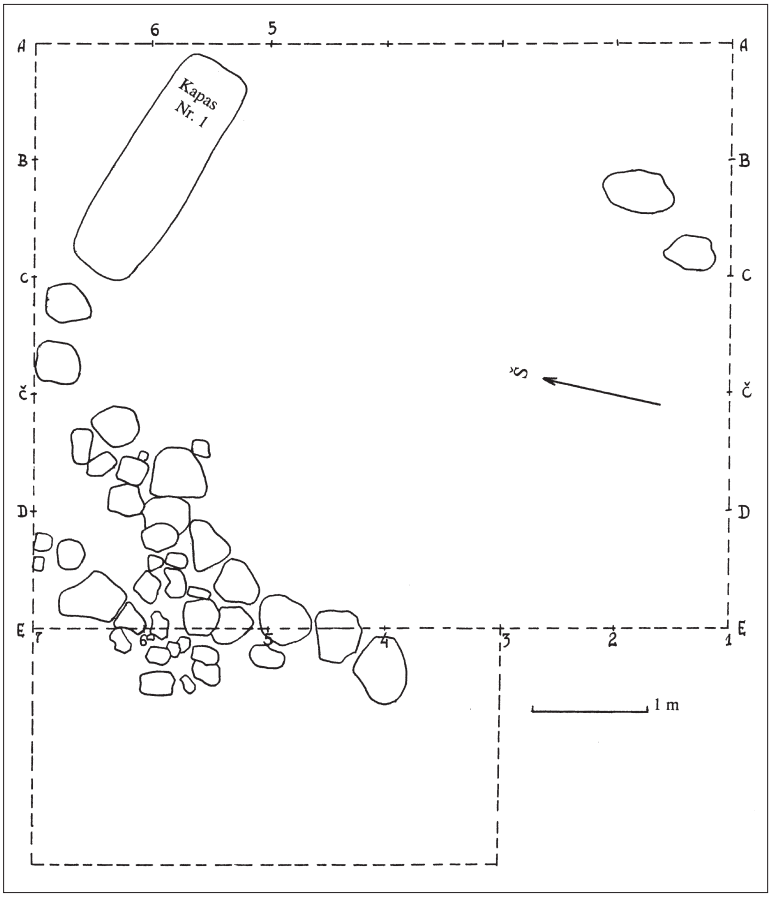

29 pav. V pilkapio – perkasos planas

Šis pilkapis buvo labiausiai sunaikintas iš visų Daujėnų pilkapių. Jo sampilo beveik nebuvo likę, vainiko akmenys – išvartyti, išstumdyti ariant lauką.

Pilkapio vietoje buvo matuota perkasa (29 pav.) iš PV į ŠR 35° kryptimi. Perkasos plotis buvo pažymėtas raidėmis A – D, ilgis – skaičiais nuo 1 iki 6.

Nuėmus velėną, perkasos paviršiuje buvo atidengta daug išjudintų žmonių kaulų. Tai buvo ir ilgieji rankų bei kojų kaulai, pirštų kauliukai, kaukolės kaulų fragmentai. Kaulai buvo netvarkingai išmėtyti visame perkasos plote. Daugiausia jų buvo vakarinėje perkasos dalyje kv. B, C, D 1–4. Sprendžiant pagal kaulų kiekį, pilkapyje buvo suardyti keturi ar penki kapai. Sprendžiant pagal dubens kaulus, keli kapai priklausė vyrams, vienas kapas – paauglei mergaitei. Šie kapai savo metu buvo įrengti pilkapio akmenų vainiko lygyje.

Akmenų vainikas geriausiai buvo išlikęs perkasos šiaurės vakariniame kampe, kur dar papildomai buvo padaryta 3 × 2 m dydžio išpjova. Atidengtoji vainiko dalis ėjo puslankiu iš pietvakarių į šiaurės vakarus. Joje buvo apie 40 įvairaus dydžio akmenų. Stambiausi jų buvo 50 × 70 cm, 50 × 55 cm, 40 × 50 cm dydžio, mažesni – 20 × 30 cm, 35 × 35 cm, 20 × 35 cm dydžio, mažiausi – 15 × 15 cm, 15 × 20 cm, 10 × 15 cm dydžio.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Dar keli akmenys buvo likę perkasos pietrytinėje dalyje. Čia kv. 1 buvo 2 akmenys, kurių dydis – 35 × 42 cm ir 35 × 65 cm. Taip paaiškėjo pilkapio akmenų vainiko skersmuo pietų–šiaurės kryptimi. Vidinėje pusėje jis buvo 4,4 m, išorinėje – 5,3 m. Taigi šis pilkapis nebuvo didelis.

Perkasos pietinėje dalyje tuoj po ariamosios žemės sluoksniu pasirodė įžemis – nejudintas švarus žvyras. Įžemis buvo pasiektas 10 cm gylyje. Šiaurinėje dalyje įžemis buvo pasiektas tik 50 cm gylyje. Čia apie 20 cm storio viršutinį sluoksnį sudarė juoda ariamoji žemė, po ja iki įžemio buvo rusvas permaišyto žvyro sluoksnis. Permaišyto žvyro sluoksnis buvo storesnis perkasos šiaurės rytiniame kampe.

Kapas Nr. 1 (30 pav.). Buvusio sampilo šiaurės rytiniame pakraštyje, 55 cm gylyje, per 40 cm giliau akmenų vainiko, atidengtos vyro kapo liekanos. Kapas buvo apardytas, nors dalis griaučių buvo išlikusi neblogai. Nebuvo kaukolės viršugalvio kaulų, kurie, matyt, buvo nuarti (kapo galvūgalis buvo ariamo lauko gylyje). Šiek tiek išjudinti buvo dešiniosios rankos kaulai. Bendras išlikusių griaučių ilgis (nuo kulnų kaulų iki kaukolės kaulų fragmentų) – 1,65 m.

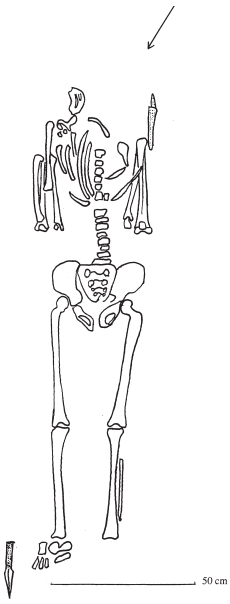

30 pav. V pilkapis. Kapo Nr. 1 planas

Mirusysis palaidotas aukštielninkas, kojos lygiagrečiai ištiestos. Atstumas tarp kelių – 9 cm. Abi mirusiojo rankos buvusios sulenktos per alkūnes ir padėtos taip, kad dilbio kaulai gulėjo lygiagrečiai žastikauliams.

Mirusysis palaidotas galva į PR 150° kryptimi.

Kairėje mirusiojo pusėje, kairiojo peties srityje, prie pat kairiojo žastikaulio viršaus, lygiagrečiai jam, smaigaliu atsuktas kojų link buvo geležinis peilis tiesia nugarėle (31:2 pav.). Jo ilgis – 18 cm. Dešinėje mirusiojo pusėje, kojūgalyje, per 8 cm į dešinę nuo dešiniosios kojos pirštų kauliukų, lygiagrečiai mirusiajam, gulėjo geležinis įmovinis ietigalis (31:1 pav.). Įmova jis buvo atsuktas mirusiojo galvos link. Ietigalio ilgis – 18 cm, įmovos ilgis – 7 cm. Ietigalio įmovoje buvo medinio koto liekanų.

Kapo chronologija – senojo geležies amžiaus antroji pusė.

Kapas Nr. 1 buvo įrengtas žemiau pilkapio pagrindo.

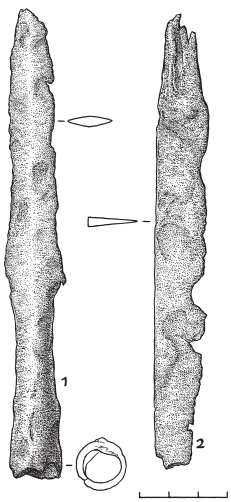

31 pav. V pilkapis. Kapas Nr. 1. 1 – įmovinis ietigalis, 2 – peilis. Geležis

Laidosena ir radiniai

Apžvelgus pilkapių išorės ir vidaus struktūrą bei kapus, galima apibendrinti kai kuriuos laidosenos bruožus, taip pat atkreipti dėmesį į kai kurias retesnes mirusiųjų laidosenos detales.

Matėme, kad visi Daujėnų pilkapiai buvo supilti iš aplinkinės žemės – smėlio su didele molio priemaiša.

Prieš supilant pilkapį jam parinkta vieta kai kada būdavo išlyginama (pilk. I ir III), nors kartais paliekamas ir nelygintas žemės paviršius (pilk. IV). Žemės

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

paviršius pilkapio vietoje atliekant ugnies apeigas būdavo barstomas žarijomis, neužgesintomis anglimis, todėl pilkapių pagrinde rastas iki 5–10 cm storio angliukų, degėsių ir pelenų sluoksnis. Atlikus ugnies apeigas, būdavo statomas akmenų vainikas. Kaip matėme, vainikai buvo arba ne visai taisyklingo apskritimo, arba ovalios formos. Jų statybai naudoti įvairaus dydžio akmenys. Kai kur vainikai buvo dviejų aukštų. Atrodo, kad pilkapiuose sampilų pakraščiai vainikų vidinėje pusėje būdavo apmetami akmenimis, be to, pavieniai akmenys buvo aptinkami tiek sampilo paviršiuje, tiek pačiame sampile įvairiame gylyje nuo jo viršaus. II pilkapyje, kuris įrengimu skyrėsi nuo kitų Daujėnų pilkapių, maždaug 30 cm aukštyje nuo pilkapio pagrindo buvo rastas akmenų grindinys, kurį sudarė per 200 įvairaus dydžio akmenų. Su panašiai įrengtu pilkapiu Lietuvoje dar susidurta 1969 m. tyrinėtame Kýbartiškės pilkapyne, Šiaulių rajone (pilk. III).[13]

Mirusieji Daujėnų pilkapiuose laidoti nedeginti. Pilkapyne buvo aptikti 22 griautiniai kapai. Tik III pilkapyje buvo rasta truputį sudegusių kauliukų – lyg suardyto degintinio kapo liekanų.

Beveik visi griautiniai kapai Daujėnų pilkapiuose buvo rasti ant pilkapių pagrindo ar virš jo įvairiose sampilų vietose, 0,3–0,8 m gylyje nuo sampilų viršaus. Tik V pilkapio kapas Nr. 1 buvo žemiau pilkapio pagrindo, 40 cm giliau akmenų vainiko lygio. Visi mirusieji guldyti aukštielninki, lygiagrečiai ištiestomis kojomis, įvairiai pilvo ir krūtinės srityje sudėtomis rankomis. Tik viename kape (pilk. IV, k. Nr. 3) buvo pastebėta skobtinio karsto pėdsakų.

IV pilkapio vyro kape Nr. 1 ir mergaitės kape Nr. 2 mirusiųjų galvūgalyje buvo padėta po du akmenis. Tyrinėtojų nuomone, daugeliu atvejų tokie akmenys būdavo dedami paremti skobtinio karsto dugną. Taigi Daujėnuose karstuose galėjo būti palaidota daugiau mirusiųjų. Minėta, kad nesilaikyta vienos mirusiųjų laidojimo krypties. Vis dėlto šiuo atveju galima pamėginti padaryti kai kuriuos apibendrinimus. Tik viename kape mirusysis laidotas galva į vakarus. Tačiau vakarinės krypties kapams galima priskirti ir tuos, kuriuose mirusieji laidoti galvomis į ŠV 275°–310° ir PV 230°–255° kryptimi. Tai nedideli nukrypimai nuo vakarų. Todėl vakarų krypčiai galima priskirti dar 9 kapus. Šiaurinės krypties kapams galima priskirti tokius, kuriuose mirusieji laidoti galvomis į ŠR 30°–35° ir ŠV 330° kryptimis. Tokių kapų yra 5. Vienas mirusysis palaidotas galva į pietus. Pietinės krypties kapams skirtini ir tie, kuriuose mirusieji palaidoti galvomis į PR 150°–160° kryptimis. Tokių kapų yra 3. Taigi iš viso turime 10 vakarinės, 5 šiaurinės ir 4 pietinės krypties kapus. Du mirusieji buvo palaidoti galvomis į ŠR 45° kryptimi. Tai yra tiksli šiaurės rytų kryptis. Kaip matome, didesnė dalis mirusiųjų buvo palaidota galvomis į vakarus.

Mirusiųjų laidojimo kryptys yra siejamos su dangaus kūnų – dievybių garbinimu. Pvz., jeigu mirusysis palaidotas galva į vakarus, veidu atsuktas į rytus – į tekančios Saulės pusę.

Pastebėta, kad suaugusių žmonių kapai daugiausia būdavo pilkapių centre, tuo tarpu vaikų kapai – daugiausia sampilų pakraščiuose. Kaip matėme, tikint pomirtiniu pasauliu mirusiesiems dėtos įvairios įkapės. Jos daugiausia priklausė nuo mirusiojo lyties. Vyrams į kapus

[13] Michelbertas M. Kybartiškės pilkapynas, *Archaeologia Lituana*, Vilnius, 2007, Nr. 8, p. 46–48.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

daugiausia dėti ginklai, stambūs darbo įrankiai, moterims – smulkūs darbo įrankiai ir papuošalai. Vaikų kapų įkapės taip pat priklausė nuo lyties.

Įkapių apžvalgą tikslingiau pradėti nuo papuošalų, kurie yra tiksliau datuojami. Daujėnų pilkapiuose rasta galvos, kaklo, krūtinės ir rankų papuošalų.

Galvos papuošalams priklauso IV pilkapio moters kape Nr. 3 rastas apgalvis (25:1 pav.). Kaip minėta, apgalvį sudarė 3 eilės žalvarinių įvijų, suvertų ant lininių virvučių. Įvijas skyrė 10 keturkampių skiriamųjų plokštelių su 3 skylutėmis perverti virvutėms. Tai vienas geriausiai išlikusių šio tipo apgalvių Lietuvos archeologinėje medžiagoje. Kadangi apgalvis buvo paskelbtas atskirame straipsnyje, minimas kitų autorių[14], nurodytos šio tipo apgalvių radimvietės, čia galima apsiriboti tik kai kuriomis pastabomis. Daujėnų apgalvis datuojamas V a. Jis buvo nešiojamas virš odinio galvos apdangalo (greičiausiai kepuraitės), nes tarp mirusiosios kaktos kaulo ir apgalvio buvo užsikonservavusios odos liekanų. Šio tipo apgalvių daugiausia rasta žemgalių ir žemaičių teritorijoje[15], rečiau jie aptinkami aukštaičių[16] ir kuršių teritorijoje. Tokių apgalvių rasta ir Latvijoje, žemgalių ir latgalių teritorijoje.

Daujėnų IV pilkapio moters kapo Nr. 3 minėto apgalvio užpakalinę dalį sudarė didelė žalvario įvija (26:3 pav.), siūlais pritvirtinta prie pagrindinės apgalvio dalies. Tokios įvijos kartais aptinkamos vienos, be apgalvių. Jų paskirtis, kaip ir apgalvių, moters galvos puošimas. Tokios įvijos labiausiai paplitusios žemaičių, žemgalių ir aukštaičių teritorijoje.[17]

Kaklo papuošalus sudaro antkaklės ir apvaros. Daujėnų pilkapiuose rastos dvi žalvarinės antkaklės. III pilkapio moters kape Nr. 12 rasta antkaklė aukštais kūginiais galais (16:3 pav.). Antkaklės lankelis užpakalyje buvo lūžęs. Taisant antkaklę, lūžio vietoje lankelis buvo išplotas ir sutvirtintas žalvarine kniede. Antkaklės aukštais kūginiais galais gerai žinomos iš kitų Šiaurės Rytų Lietuvos ir Rytų Latvijos laidojimo paminklų. Šios antkaklės datuojamos IV–V a. pradžia.

Kita antkaklė apskrito pjūvio lankeliu, besibaigiančiu kabliuku ir apskrita plokštele su skylute užsegti (14:1 pav.), rasta III pilkapio vaiko kape Nr. 8. Šio tipo antkaklės Lietuvoje datuojamos V–VI a. pradžia.[18]

Kaklo apvarose rasta karolių, įvijų ir kabučių. IV pilkapio mergaitės kape Nr. 2 rasta apvarėlė, kurią sudarė 3 žalvariniai apvalūs ir dvigubo nupjauto kūgio formos karoliai, taip pat 4 ar 5 aptrupėję raudono emalio karoliai, puošti juodomis ir geltonomis juostelėmis. Kaip minėta, šių karolių nepasisekė paimti. Įvairių tipų žalvarinių karolių rasta kituose tyrinėtuose Žemaitijos ir Šiaurės Lietuvos paminkluose. Pvz., dvigubo nupjauto kūgio formos karoliai yra aptikti su ankstyva I a. pabaigos–II a. pradžios medžiaga. Minėtus raudono emalio karolius galbūt reikėtų priskirti M. Tempelmann-Mączyńskos išskirtam 287 tipui.[19] Greičiausiai IV pilkapio kapo Nr. 2 apvarą tenka priskirti II a.

[14] Michelbertas M. *V m. e. a. Daujėnų apgalvis...*, p. 123–126, pav. 5; Vaškevičiūtė I. *IV–XI a. įvijiniai apgalviai...*, p. 128–129; ir kt.

[15] Viena nauja pastarojo dešimtmečio radimvietė – Paprūdžių kapinynas, Kelmės r., kur surasta keturių ir penkių eilių įvijinių apgalvių liekanų.

[16] Viena iš pastaraisiais metais paskelbtų radimviečių – Marvelės kapinynas, Kauno m., kapas Nr. 267. Žr. Bertašius M. Marvelė, *Vidurio Lietuvos aukštaičių II–XII a. kapinynas*, Kaunas, 2005, p. 69.

[17] Plg. Volkaitė-Kulikauskienė R. *Senovės lietuvių drabužiai ir jų papuošalai...*, p. 33–36, 26 pav.; Volkaitė-Kulikauskienė R. Apie vieną galvos papuošalą, *Lietuvos archeologija*, Vilnius, 1984, kn. 3, p. 118–125.

[18] Tautavičius A. *Vidurinis geležies amžius...*, p. 177.

[19] Tempelmann-Mączyńska M. *Die Perlen der römischen Kaiserzeit und den frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricumm*, Mainz, 1985, Taf. 7: 287.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Dar vienas mėlyno stiklo trigubas karolis (10:1 pav.) yra aptiktas III pilkapio kape Nr. 1. Jis priskirtinas M. Tempelmann-Mączyńskos 91 a tipui. Emalio ir stiklo karoliai yra importiniai daiktai, patekę į Lietuvos teritoriją iš Romos imperijos provincijų.

III pilkapio mergaitės kape Nr. 2 rasta žalvarinių įvijėlių apvara, IV pilkapio moters kape Nr. 3 – stambių žalvarinių įvijų dviejų eilių apvara. Pastaroji datuojama V a. III pilkapio vaikų kapuose Nr. 14 ir 15 aptikta žalvarinė įvija ir cilindrėlis (17:2 pav.), galbūt taip pat priklausę kaklo apvaroms.

Dar vieną kaklo apvarą sudarė trys žalvariniai pusmėnulio pavidalo kabučiai (14:4 pav.), aptikti III pilkapio moters kape Nr. 11. Ši apvara pagal kitus kapo radinius priskiriama III a. Pusmėnulio pavidalo kabučiai labiausiai buvo nešioti Šiaurės Lietuvoje ir Pietų Latvijoje gyvenusių baltų genčių, mažiau jų rasta finougrų teritorijoje Latvijoje, Estijoje ir Suomijoje.[20]

Greičiausiai kaklo apvaroms priklausė ir žalvarinės įvijos, atsitiktinai rastos III pilkapyje (18:1, 3 pav.).

Daujėnuose labai nedaug aptikta krūtinės papuošalų. Minėtame V a. IV pilkapio moters kape Nr. 3 rasta net 63,7 cm ilgio žalvarinė grandinėlė (27:2 pav.), padaryta iš trikampio pjūvio vielos narelių. Po grandinėle buvo geležinės segės ar smeigtuko liekanų. Tikriausiai grandinėlė galėjo jungti du geležinius krūtinės papuošalus. Geležinio smeigtuko fragmentas rastas III pilkapio vaiko kape Nr. 7 (10:2 pav.), geležinio smeigtuko ar ylos liekanos – IV pilkapio mergaitės kape Nr. 2.

III pilkapyje atsitiktinai rastos žalvarinės grandinėlės, padarytos iš pusiau apskrito pjūvio vielos narelių (18:2, 4 pav.). Prie vienos grandinėlės yra prilipusio geležinio dirbinio fragmentas ir žalvarinė įvija, skirtina kaklo apvarai. Greičiausiai ir šios grandinėlės jungė kelis krūtinės papuošalus – seges ar smeigtukus. Geležinio smeigtuko ir geležinės grandinėlės fragmentų (16:2 pav.) aptikta ir III pilkapio moters kape Nr. 12, kuris buvo datuotas IV–V a. pradžia.

Daugiau yra aptikta rankų papuošalų – žalvarinių apyrankių. Minėtame V a. kape (IV pilk., k. Nr. 3) rastos dvi trikampio pjūvio apyrankės, kurių lankeliai puošti trikampių (pintiniu) raštu (25:2, 3 pav.). Kitos dvi taip pat puoštos trikampio pjūvio apyrankės rastos III pilkapio moters kape Nr. 12. Tokio tipo apyrankės yra žinomos ir iš kitų šiaurinės Lietuvos paminklų (Kuokšiai, Meldiniai, Pakruojo r. ir kt.).

IV a. pabaigai–V a. pradžiai priskirtinos dvi pusiau apskrito pjūvio apyrankės iš III pilkapio mergaitės kapo Nr. 2. Minėta, kad puošti tik apyrankių galai (10:5, 6 pav.).

III pilkapio moters kape Nr. 11 rastos dvi trikampio pjūvio apyrankės (14:2, 3 pav.) priklauso tokių apyrankių antrai grupei, kuri Lietuvos teritorijoje labiausiai nešiota III a. Taip tenka datuoti ir III pilkapio kapo Nr. 11 apyrankes.

IV pilkapio vyro kape Nr. 1 buvo rasta keturkampio pjūvio apyrankė suapvalintais galais (22:2 pav.). Šio tipo apyrankės buvo nešiojamos II a. antrojoje pusėje. Tai yra ankstyviausias dirbinys, aptiktas Daujėnų pilkapyne, ir vienintelis papuošalas vyrų kapuose.

Pagal kapuose aptiktus papuošalus galima datuoti ir kai kuriuos pilkapyne rastus darbo įrankius bei ginklus.

[20] Simniškytė A. Roman Period Metal Half-moon Shaped Pendants..., Map 1.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Vyrų kapuose rasta stambių darbo įrankių – geležinių įmovinių ir siauraašmenių pentinių kirvių. Įmovinis kirvis (22:1 pav.) aptiktas minėtame IV pilkapio kape Nr. 1, kuris datuojamas II a. antrąja puse. Pentiniai kirviai (13:1, 17:1, 23:1 pav.) rasti III pilkapio kapuose Nr. 3 ir 16, IV pilkapio kape Nr. 4. Dalyje kapų pentiniai kirviai buvo vienintelės įkapės. Pagal archeologo A. Malonaičio tipologiją, Daujėnuose rasti siauraašmeniai pentiniai kirviai priklauso 3-iajai, 4-ajai ir 5-ajai formai. Tokių tipų kirviai daugiausia žinomi iš Rytų bei Šiaurės Lietuvos paminklų.[21] Daujėnų pentinius kirvius tenka skirti senojo geležies amžiaus antrajai pusei–vidurinio geležies amžiaus pradžiai.

V pilkapio vyro kape Nr. 1 rastas geležinis peilis tiesia nugarėle (31:2 pav.). Vaikų (III pilk., k. Nr. 14), moterų (III pilk., k. Nr. 12) ir vyrų (III pilk., k. Nr. 3) kapuose aptikti peiliai lenktomis nugarėlėmis blogai išlikę, aplūžę (17:3–5, 16:1, 13:2 pav.). Spėjama, kad tokie peiliai buvo naudojami lydiminėje žemdirbystėje. Žemdirbystės įrankiai – pjautuvai rasti IV pilkapio moters kape Nr. 3 (26:1 pav.) ir III pilkapio mergaitės kape Nr. 2 (10:4 pav.). Pagal kitas įkapes, pjautuvus galima priskirti IV a. pabaigai–V a. Reikia pažymėti, kad pjautuvai Žemaitijos ir Šiaurės Lietuvos pilkapynuose yra gana reta įkapė, tuo tarpu peiliai lenktomis nugarėlėmis aptinkami dažnai.

Iš smulkių darbo įrankių galima paminėti geležines ylas ar jų fragmentus. Jų rasta III pilkapio vaiko kape Nr. 5, IV pilkapio moters kape Nr. 3 (10:3, 26:4 pav.).

Vyrų kapuose aptiktus ginklus sudaro geležiniai įmoviniai ietigaliai. Jų rasta I pilkapio kape Nr. 1, V pilkapio kape Nr. 1 ir atsitiktinai I ir IV pilkapiuose. Dauguma ietigalių yra blogai išlikę, aptrupėję (3:1,3, 31:1, 28 pav.), todėl juos sunku skirti vienam ar kitam tipui. I pilkapyje rastas ietigalis profiliuota plunksna (3:3 pav.). Šio tipo ietigaliai labiausiai buvo naudojami V–VI a.[22]

Atskirai galima paminėti IV pilkapio moters kape rastą ietigalį (26:2 pav.). Jis buvo aptiktas kairėje mirusiosios pusėje kartu su pjautuvu. Ietigalio plunksna abiejose pusėse turi iškilią briauną. Šiuo metu sunku tiksliai pasakyti, ar ietigalis į kapą pateko atsitiktinai, ar jis buvo specialiai įdėtas į V a. moters kapą. Tiesa, yra žinoma ir daugiau moterų kapų, kuriuose rasta ginklų.[23]

Tokios įkapės aptiktos Daujėnų pilkapiuose. Reikia pažymėti, kad kapuose įkapių nėra daug. Dvylikoje kapų rasta po 1 ar 2 daiktus, trijuose kapuose – po 4 ar 5 daiktus, viename kape – 8 daiktai (IV pilk., k. Nr. 3). Penki kapai buvo be įkapių ar suardyti.

Daujėnų bendruomenė senojo geležies amžiaus antrojoje pusėje ir vidurio geležies amžiaus pradžioje

Aptikti daiktai kalba apie laikotarpį, kada buvo supilti Daujėnų pilkapiai. Kaip matėme, ankstyviausi radiniai ir kapai yra datuojami II a. antrąja puse (IV pilk., k. Nr. 1). Vėlyviausi radiniai priskiriami V a. ar V–VI a. (profiliuotas ietigalis). Taigi pilkapiuose laidota apie keturis šimtmečius.

Palyginti nedidelis ištirtų kapų ir radinių skaičius neleidžia plačiau panau-

[21] Malonaitis A. Siauraašmeniai pentiniai kirviai Lietuvoje, *Istorija*, Vilnius, 1997, t. 35, p. 55–57, il. 7–9.
[22] Tautavičius A. *Vidurinis geležies amžius*, p. 130.
[23] Simniškytė A. Vaineikių pilkapyno tyrinėjimai 1998 m., *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1998 ir 1999 metais*, Vilnius, 2000, p. 202.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

doti statistikos metodus, kalbant apie II–V a. Daujėnų bendruomenę. Lieka neaišku, kiek pilkapių buvo sunaikinta dirbant žemę, kasant žvyrą, kiek sunaikintuose pilkapiuose buvo kapų. Todėl sunku spręsti apie minėto laikotarpio bendruomenės, palikusios šį laidojimo paminklą, dydį. Galima tik spėti, kad tai nebuvo didelė bendruomenė.

Netenka abejoti, kad šios bendruomenės pagrindiniai užsiėmimai buvo gyvulininkystė ir žemdirbystė, galbūt dar lydyminė. Surasti žemdirbystės įrankiai (pjautuvai, peiliai lenktomis nugarėlėmis) jau aptarti. Kaip rodo lininės virvutės liekanos tarp apgalvio įvijų, bendruomenės nariai augino ir linus.

Minėta, kad organines liekanas iš Daujėnų pilkapių tyrė šviesaus atminimo biologijos mokslų daktarė Eugenija Šimkūnaitė. Ji nustatė, kad IV pilkapio kape Nr. 3 tarp apgalvio užsikonservavusi virvutė yra dvigubo sukimo – susuktos dvi po 6 siūlus. Verpimo technikos būta labai aukštos. Siūlai padaryti iš ilgapluoščio, labai gerai apdoroto lino. E. Šimkūnaitės nuomone, lino pluošto apdorojimo technologija turėjo būti panaši į XIX a. technologiją. Ji taip pat nustatė, kad minėtame kape tarp kaklo įvijų rasta virvutė buvo suvyta iš 12 vilnonių nestangriai susuktų siūlų. Siūlai ploni ar net labai ploni (apie 0,1 mm). Vilna buvusi labai plona, ėriukų. Tokios struktūros vilną turi tvartuose žiemojančios avys. Taigi turėjo būti gana aukštas gyvulininkystės lygis. Tame kape rastas audinio gabalėlis buvo taip pat vilnonis. Audinio siūlai buvo nevienodi, vieni – standesni, storesnės avių vilnos, kiti – plonesni, švelnesnės vilnos.

E. Šimkūnaitė tyrė ir nežymias medienos liekanas iš IV pilkapio kapo Nr. 3. Kape buvo rasta pušies ir ąžuolo medžio gabalėlių. Minėta, kad pušinis buvo skobtinis karstas. Iš ąžuolo galėjo būti pagamintas kokio nors įrankio kotas, nes kape rasta yla ir pjautuvas.

Reikia manyti, kad dauguma kapuose rastų daiktų yra vietinių meistrų gaminiai. Galima teigti, kad Daujėnų bendruomenės žmonės naudojo papuošalus, būdingus platesniam baltų genčių regionui (antkaklės aukštais kūginiais galais, trikampio pjūvio apyrankės su pintiniu raštu ir kt.). Naudoti ir importiniai papuošalai – Romos imperijos provincijose pagaminti stiklo ir emalio karoliai. Kai kurie mažesnių matmenų papuošalai specialiai gaminti vaikams. Šiuo metu sunku pasakyti, kokių meistrų būta Daujėnų bendruomenėje. Greičiausiai bendruomenėje buvo kalvis, kuris gamino geležinius darbo įrankius, ginklus, kitus buities daiktus. Ar žalvarinius papuošalus, rastus pilkapyno kapuose, pagamino Daujėnų bendruomenės narys meistras juvelyras, ar jie buvo pagaminti keliaujančio amatininko, lieka atviras klausimas. Tiesa, III pilkapio kape Nr. 12 rastos antkaklės lankelis lūžio vietoje taisytas gana primityviai – suplotas ir sukniedytas. Šis faktas liudytų, kad bendruomenėje ne visuomet buvo juvelyrų.

Nedaug duomenų turime apie gyventojų drabužius ir nešioseną. Likęs vilnos audinys leidžia teigti, kad dalis drabužių buvo vilnoniai. Drabužiams susegti naudotos geležinės segės ir smeigtukai, kurių liekanų aptikta keliuose pilkapiuose. Segės ir smeigtukai krūtinės srityje tikriausiai būdavo sujungiami žalvarinėmis arba geležinėmis grandinėlėmis, kurių aptikta ir kapuose, ir atsitiktinai.

Pagal radinius sunku kalbėti apie bendruomenės turtinę diferenciaciją, nes kapuose įkapių nedaug. Galbūt turtingiausiems bendruomenės nariams (diduomenei) galima priskirti tik IV pilkapio kape Nr. 3 palaidotą moterį.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.

Atkreipia dėmesį dar vienas dalykas – didelis vaikų mirtingumas. Pvz., III pilkapyje tarp 16 kapų net 7 buvo kūdikių ir paauglių kapai.

Daujėnų pilkapiai kai kuriais laidosenos bruožais šiek tiek skiriasi nuo labiau į vakarus esančių pilkapynų. Prieš supilant kai kuriuos Daujėnų pilkapius, jiems skirta vieta buvusi išlyginta. Pilkapių pagrinde aptinkamas gana storas (iki 5–10 cm) degėsių ir angliukų sluoksnis, sampilo pakraščiai vainiko viduje užmetami akmenimis.

Netenka abejoti, kad Daujėnų pilkapius paliko nedidelė sėlių bendruomenė. Daujėnai yra sėliams skiriamoje teritorijoje, surasta archeologinė medžiaga labai panaši į Latvijos sėlių paminklų medžiagą.

Reikia pažymėti, kad per 1,5 km į pietryčius nuo Daujėnų miestelio, kairėje vieškelio Daujėnai–Mikėnai pusėje, apie 300 m į pietus nuo kairiojo Orijos upelio kranto, buvo dar vienas pilkapynas – Berklainių. Pastarajame 1970 m. buvo ištirtas vienas pilkapis su nedegintais III–VI a. kapais. Šis faktas rodo, kad senojo geležies amžiaus antrojoje pusėje–vidurinio geležies amžiaus pradžioje dabartinės Daujėnų apylinkės galėjo būti apgyvendintos kelių nedidelių sėlių bendruomenių.

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Daujėnai“.

Straipsnio kalbos redaktoriai *Albinas Masaitis*, *Auksė Gasperavičienė*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas*.

Straipsnio priedai, skelbiami atskirai (tam skirtuose leidinio skyriuose):
1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet kokiu būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainįs www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis anksčiau nepublikuotas tekstas, kurio nuorašas patvirtintas notaro 2012 07 16, internete nuolat skelbiamas nuo 2012 07 16.